

Poljtnina plačana v goševini.

Cena L. 0.50

Domoljub

DANES:
Čebelar
v jeseni
v gospodarski
prilogi

v Ljubljani 17. septembra 1941-XIX

Čelo 54 • Štev. 39

Krompir, naš vsakdajni kruh, ki ga nam daje dobra jesen

Čudovita pota narave

Ko nas ponoči zbudi mišjavkanje, nas navadno obidejo misli in želje, da bi bilo najbolje, če mačk sploh ne bi bilo na svetu. Zamislimo se malo v to domnevo, da bi mačke res izginile s zemlje. V kratkem bi naše hiše bile polne mišje nadleže. Toda še nekaj hujšega bi se zgodilo. Kmalu nato bi vijolice in druge cvetice začele hirati in izginjati. Teško bi našli še kako vijolico, in to samo zato, ker so mačke izginile.

Pa kako je vendar to mogoče? Vijolice ne bi bilo več, če bi mačke izginile!

Ce bi mačke izginile, ne bi lovile več miši na polju. Miši bi se tako razmnožile, da bi uničile vse čebelne panje, in mi vemo, da so prav čebele tiste, ki prenašajo cvetni prah od cvetice do cvetice in jih s tem oplajajo.

Vijolični cvet ima v sebi sladek sok, ki ga imajo čebele zelo radi in ki se imenuje nektar. Čebele letajo na vijolice, da bi srkale sok, med tem pa prenašajo od cvetke do cvetke cvetni prah, plod, ki ga vijolice rabi, da se v njej razvije seme. Če vijolice ne dobi tega cvetnega prahu, bo umrla brez potomstva. Če hočemo torej po naših vrtovih imeti lepe cvetice, moramo pustiti pri življenju mačke, ki preganjajo miši in s tem pospešujejo množitev čebel. Gotovo, da mačke ne bodo uničile vseh miši. Toliko pa vendarle dosejemo, da se miši preveč ne razmnože. Čeprav torej miši uničijo neko število čebelnih panjev, oslabe vendarle zadosti čebel, da prenašajo cvetni prah od vijolice do vijolice.

Na to dejstvo je treba spomniti pač zato, ker nam dokazuje, kako je narava razumno poskrbela, da se je razporedilo na zemlji vse tako smotrno.

Ko mislimo na besedo zemlja, si predstavljamo nek velik prostor, kjer žive mačke, žene in otroci. Toda zemlja ni samo hiša za mačke, žene in otroke. Če ne bi bilo na zemlji razen nas drugih živih bitij, bi bila zemlja zelo pusta in prazna in v veliko dela mi ne bi mogli opraviti. Na zemlji so taki kraji, kjer mi ne moremo živeti: narava pa noče pustiti krajev. Narava hoče imeti povsod živa bitja, na zemlji, na nebu in v morju. Ona hoče povsod življenja. Naše oči niso toliko močne in natančne, da bi mogele videti vsa majhna bitja, ki živijo okrog nas. Če bi bile tako natančne, bi lahko videli, da je zrak, ki ga dihamo, poln majhnih, prav majhnih živih bitij. Videli bi, da je zmrja na vrhu polna majhnih živalic, videli bi, da je pitna voda prav tako polna zelo majhnih in čudnih živih bitij. Vemo tudi, da je v zraku toliko življenja, kakor v morju. Na vrhu morskih valov lahko vidimo plavajoče alge, vemo, da so pod vodo majhne in velike ribe, vemo tudi, da so še bolj globoko v vodi tako živa bitja, ki jih noben človek še nikoli ni videl.

Tako je povsod življenje. Razen človeka je na zemlji še neskončno število živih bitij, ki izpolnjujejo najbolj različne in najbolj skrivnostne naloge.

Nekatera teh živih bitij so velika kakor sloni, druga spet majhna, ki jih mi ne moremo niti videti. Nekatera letajo po zraku, druga plavajo po morju, druga spet se plazijo po zemlji. Nekatera žive s nami kot naši prijatelji, nekatera pa žive kot divje živali po hribih in gozdovih.

Na zemlji niso bile vedno samo take živali, ki bivajo danes. Nekoč, ko še človeka ni bilo na zemlji, so bivala velika in pošastna bitja, ki jih mi navadno imenujemo predpotopni živali. Te velike pošasti, ki so bile večje kakor kakoršni koliki današnji živali, so neomejeno gospodovali, še preden se je prikazal človek na zemlji. Nekatera so bile tako velike, da so lahko trgale listje s vrha dreves. Druge so lahko letale in plavale obenem.

V teku tisočletij so ta bitja polagoma izginila in dala mesto onim živalim, ki jih danes tudi mi poznamo. V globini zemlje najdemo še danes mnogokrat sledove in okostja teh predpotopnih pošasti. Mnogokrat, ko delavec koplje na zemlji, našlete na dobro ohranjena okostja živali, ki so umrle takrat, ko se je skalovje šele tvorilo in tako zaprlo v svoj trdi objem predpotopni žival.

Nekateri znanstveniki so še pred desetletji ušli, da so se iz predpotopnih pošasti razvile živali, ki danes prebivajo na zemlji. V teku milijon in milijon let, tač pravijo, so se te pošasti polagoma spreminjale in sčasoma dobile to obliko,

kakor jo imajo danes. Narava je delala s njimi toliko časa poskuse, da je izločila vse tiste oblike, ki so bile neuprkladne v borbi za življenjski obstanek, ohranila pa samo one oblike, ki so se izkazale kot dosti odporne in življenja zmogljive. Pravijo dalje, da so nekoč vse živali živele v morju in v rekah. Začetkoma so bile skoraj vse enake. Polagoma pa so se začele ločiti po raznih vrstah in po raznih družinah. Tedaj so začele po morjih in po rečnih vodah plavati razne ribe, ki so pa imele sprva trdo, oklepno podobno kožo.

Kmalu (ta kmalu pomeni tukaj tudi milijon let) pa so se iz prvih rib razvile pošasti, ki so lahko živele tako v vodi kakor izven vode kot v naših časih žabe. Nato so se pojavili ogromni plazilci. Nekateri so imeli telo veliko kakor današnji slon, glavo v obliki kuščarja ter zelo dolge zobe. Nekateri so letali po zraku, drugi so spet živeli tako v vodi kot na suhem. Od nekaterih teh letčičev zmajev, tako modrujejo še vedno ti učenjaki, so se razvili današnji ptiči, od drugih pa spet druge živali, ki so bile pokrite z glakavo kožo in ki jih imenujemo z imenom sesalci. Polagoma so se ptiči in sesalci razvili do tiste stopnje, kakor jih mi vidimo danes. Končno, po toliko in toliko milijonih let, od kar se je začelo gibati na zemlji prvo živo bitje, se je razvil iz neke najbolj popolne živali človek. Nihče ne more reči, koliko časa je bilo potrebno za tarazvoj. Ni na svetu knjige, kjer bi bilo to natančno dognano, in tudi ni na svetu učenjaka, ki bi mogel to točno zapisati. Toda v zemlji in v skalovju je mogoče najti razna okostja, ki nam lahko pričajo o davnih, izumrlih oblikah živih bitij ter o razvoju, ki so ga ta živa bitja doživela od pradavnine do današnjih časov.

Tako so modrovali ti učenjaki. Danes je znanost zavrgla to mnenje in stoji na stališču, da se ena vrsta živali ni mogla razviti iz druge vrste, zlasti pa se ni mogel človek razviti iz živali. Razvoj izven vrste je torej znanost odklonila. Ni pa odklonila nek razvoj, nek napredek in prilagoditev v okviru iste vrste. Zaradi različnih okoliščin, recimo zaradi spremembe podnebja, so se pri tej ali oni živali razvile oblike, ki jih prej ni imela. Toda to se dogaja le v okviru iste vrste, razvoj zven vrste ni še nikjer dokazan in bo tudi težko dokazan. V poljudni obliki se izraža ta nauk v znani trditvi, da se je človek razvil iz opice. Danes je znanost še torej dognala, da o takem razvoju v naravi ni nikjer nobenega dokaza in da je bila to le domišljija nekaterih prenapetih učenjakov.

Ne moremo pa tajiti, da vsebujejo zemeljske plasti mnogo okostij in ponekod tudi kar dobro ohranjena trupla raznih predpotopnih živali, ki jih danes na zemlji pač ne vidimo več. Torej so vendarle živele nekdanj na zemlji take živali, ki so sčasoma izumrle, ker okoliščine niso bile več primerne za njihove velike telesne oblike. Življenje je pač tako, da v borbi za obstanek s različnimi silami narave in s drugimi živimi bitji obstane le tisti, kdor se zna bolj prilagoditi in kdor je v tej borbi močnejši. Velike predpotopne pošasti so morale sčasoma izumreti zato, ker podnebne prilike niso bile več zanje ugodne ali pa ker so jih uničile druge spretnješe in bolj krvoločne živali.

Katero so te predpotopne živali? Izmed ptičev nam je najbolj znan takozvani arheopteriks, kar pomeni po naše stari ptič. To je bil res izreden ptič. Imel je dolg rep, ki pa ni bil ves iz perja kakor pri naših ptičih, marveč je bil podoban kuščarjevemu repu iz mesa in kosti, iz njega pa so poganjala peresa. Imel je dvoje nog, s katerimi je lahko hodil ali pa sedel na drevesa in dvoje nekakšnih rok, s katerimi se je vzpenjal po drevju. V kljunu je imel zelo močne in dolge zobe.

Naravno, da tega ptiča ni več. In tudi naravno, zakaj ga ni več. V borbi za obstanek je podlegel in izumrl. Še celo v naših dneh je nekaj ptičjih vrst popolnoma izginilo iz zemlje. Tako je pred tristo leti na otoku Mavriciju bil ptič dodo še zelo razširen. Danes ni od tega ptiča ostal niti en sam primer za svetu, ker so ga popolnoma iztrebili lovci.

(Nadaljevanje priložnosti.)

Važno opozorilo vsem bralcem „Domoljuba“!

1. Vsak, kdor se na novo naroči na „Domoljuba“ in ga plača za celo leto vnaprej že sedaj, ga bo dobival do konca tega leta, t. j. v oktobru, novembru in decembru zastoj.

2. Vsak, kdor plača naročnino za „Domoljuba“ za celo leto vnaprej vsaj do 31. januarja, je zavarovan za primer požarne nesreče po posebnem pravilniku za 380 lir.

★

Novi naročniki plačajte torej naročnino za „Domoljuba“ za leto 1941, t. j. lir 18— že takoj sedaj in dobivali ga boste do konca tega leta zastoj.

★

V prvem tednu oktobra meseca bomo „Domoljubu“ priložili položnice, s katerimi boste lahko plačali naročnino za bodoče leto, predvsem pa naročnino za „Slovenčev“ koledar t. j. 11 lir, če ste že, ozir. če boste postali nov naročnik „Domoljuba“. Za nenaročnike naših listov velja „Slovenčev“ koledar 20 lir.

★

Dosedanji naročniki!

Družina naročnikov „Domoljuba“ naj se poveča z Vašo pomočjo! Pridobite nam novih naročnikov! Naročite se takoj na „Slovenčev“ koledar, dokler je še čas. Nanj naj se naroče tudi novi naročniki.

Zastopniki naših listov!

S podvojeno silo pojdite na delo za pridobivanje novih naročnikov za „Domoljuba“, za „Slovenčev koledar“ in za „Slovenčev knjižnico“!

Nazaj več ne gremo

JOŽE RAZOR

Vagner je z besnostjo v sruču opazoval ta nepriznani preokret. Grašičevo delovanje je zazvel tak obseg, da je resno ogražalo uspeh stavke.

»Vse nam bo pokvaril ta hudič!« so se jezili vodje komunistov na tajnem sestanku pri Vagnerju.

»Mislim, da je zdaj prišel čas, da se ga znebimo!« je stisnjeno skozi zobe pripomnil Vagner. »Zdaj ali pa nikoli!«

»Jaz predlagam, da poizkusimo prej še eno možnost,« spregovoril tajnik izvršnega odbora. »Ne vem, če nam bo uspela, toda poskusiti jo moramo. Mislim tukaj na mirno pritegnitev Grašiča k skupni akciji. Prišli bomo k njemu s predlogom za sodelovanje. Ugotovili bomo skupno podlago, na kateri se lahko zedinimo. To je popolnoma v smislu komunističnega nauka o pritegnitvi vseh sil pod vodstvom komunistov. Na ta način bomo njihove vrste že v kratkem osvojili za svoj program, nakar bomo voditelji z lahkoto izigrali. Če se nam sodelovanje ne posreči, moramo misliti na skrajno možnost: Grašiča odstraniti.«

Grašič je bil nemalo presenečen, ko so se mu ne dolgo zatem predstavili odposlanci stavkovnega odbora in ga prosili za razgovor.

»Potrebno se nam zdi, da se z vami razgovorimo o skupnih delavskih koristih in o sodelovanju, ki bi lahko med nami nastalo. Skupne delavske koristi zahtevajo, da v borbi proti diktaturi kapitala nastopimo enotno in strnjeno. Kdor bi danes to skupnost odklanjal, bi si naprtil očitek, da dela proti koristim delavstva.«

»Popolnoma pravilno je, da se v borbi za zmago socialne pravičnosti ustvari skupnost, ker nam vsaka razcepljenost slabi uspehe in povzroča škodo. O tem ni nobenega dvoma. Toda dve vrsti skupnosti poznamo: zlo skupnost in dobro skupnost. Zla skupnost je vedno neko zlo, kakor je dobro le dobra skupnost. Mislim, da me razumeš, kaj mislim s tem. Skupnost, ki so jo okrog stavkovnega odbora ustvarili komunisti, je res neka skupnost, toda zla skupnost. Mi nanjo ne moremo pristati.«

»Torej bi si res utegnili očitati, da razbijate delavsko skupnost. Ali se vam ne zdi, da bi bilo vendarle najboljšo, doseči skupnost delovanja, ko ni mogoče doseči skupnosti mišljenja. Saj nihče ne zahteva, da bi se svetovnonazorno poenotili. Gre samo za to, da dosežemo skupnost delovanja, torej za sodelovanje. Vsakdo ima svoje mišljenje, delamo pa vsi za isti cilj.«

»In pod čigavim vodstvom?« je vmes vprašal Grašič.

»Vodstvo si izvoli delavstvo samo.«

»Kakor si je izvolilo stavkovni odbor, kajne, kjer sede prav za prav zastopniki komunistov! Ne, vi si stvar zamišljate preveč preprosto. Tudi jaz sem za sodelovanje v borbi za pravične delavske zahteve, toda pod enim pogojem.«

»In kakšen je ta pogoj?«

»Da se iz delavske srede izločijo komunisti in da prevzamejo popolno vodstvo vsega prizadevanja zastopniki zakonitih delavskih organizacij.«

»Potem to ne bo več skupnost, gospod doktor, če izločimo take tovariše, ki predstavljajo najbolj vnete pobornike delavskih koristi. To bi bila vendar velika napaka in obenem zelo krivična poteza. Nihče ne more odrekati dobre volje in poštenosti tolikim tovarišem, ki imajo pač svoje mnenje, toda vendarle iskrene namene.«

»Z drugo besedo, vi predlagate sodelovanje s komunisti.«

»Da, če že hočete tako, ali bolje, mi hočemo izločkovati skupno delavsko fronto, ne izvemši komunistov.«

»Tudi mi hočemo izločkovati skupno delavsko, še več, skupno narodno fronto, toda izvemši komuniste.«

»In zakaj vi kar vnaprej izključujete komuniste iz te skupnosti?«

»Ce želite izvedeti, vam povem. Iz treh razlogov: Prvič: komunisti so po svojih načelih in po svojih delih v bistveni opreki z delavskimi koristmi. Komunizem je nezasišana sleparija. Pod ge-

roman

sloj delavskih koristi hoče komunizem vreči delavstvo skupaj z drugimi sloji v socialno suženstvo. Drugič: komunisti zagovarjajo v svojem nauku poniževalen materializem in so zagrizeni nasprotniki krščanstva. Tretjič: komunisti so protinacionalna skupina. Oni imajo svoje vodstvo izven naroda, in mi tega ne moremo trpeti, ker smo narodni, ne mednarodni ali protinacionalni.

»Torej vi mislite, da vaša skupina ne bi mogla nikakor sodelovati v zvezi s komunisti?«

»Nikdar in nikakor, dokler ostanejo to, kar so! Nikoli ne bomo pristali na to, da bi komunizem nad našim narodom izvajal svojo podlo tiranijo! Kaj mislite, da mi ni niemo proučili način komunističnega postopanja? Mar ni res, da se sodelovanje s komunisti za neke »ekupne koristi« le prilika, kako komunisti s pomočjo drugih dosežejo to, česar sami, ker so maloštevilni, ne morejo doseči, in da se že med tem polaste množice, ji vsilijo svojo miselnost, jo odtrgajo od njenih voditeljev in jo revolucionirajo? Komunizem je zločin nad delavstvom, zločin nad krščanstvom, zločin nad narodom. Komur je v resnici za koristi delavca, ta ga bo odklonil in se ne bo družil z njim. Kdor je kristjan, ne bo sklepal z njim prijateljstva. Kdor ima ljubezen do svojega naroda, komur je narod več kot zasebna korist, ta bo zavrgel komunizem kot najhujšega sovražnika narodne misli. Ni okoliščine, ki bi to naše pojmovanje mogla spremeniti. Naš odnos do komunizma se bo spremenil le takrat, kadar bo spremenil komunizem svoj nauk in svoje delovanje.«

»Toda ali se ne bojite, da vas bo množica delavskega proletariata na svojem zmagovalnem pohodu strla kot neznatno in brezpomembno majšino, če se ji boste zaperstajvali? Saj je danes bolj kakor kdaj jasno, da ta miselnost, ki jo vi imenujete komunistična, vedno bolj in bolj prodira med ljudstvo, si osvaja široke množice, in da ga bo ljudstvo zavrglo, kdor ne bo računal z njo!«

Dr. Grašič se je tu razvel.

»Motite se, prijatelj! Morda je res, da tu in tam preslepi ljudi, ker oznanja sprostitev nizkih nagonov ali ker odeva svoj zločinski nauk v varljivo viden resničnosti. Toda ljudstvo je žejno resnice in pravice in se ne bo dalo premotiti od varljivega videza. Vaša lastna sleparska taktika se bo prej ali slej maščevala nad vami in vas zadušila. Narod pa se bo zavedal in spoznal, kdo mu hoče v resnici dobro ter se njega oklenil.«

»Ali naj smatramo te vaše besede kot zavrnitev naše ponudne roke?«

»Lahko smatrate za zavrnitev.«

Trije zastopniki so se priklonili in brez besede odšli skozi vrata. V njihovih očeh je svetlikala grožnja, ki jo je eden izmed njih izrazil na glas, ko so bili na ulici:

»Umreti mora, pes prekleti.«

»To je zadnja možnost. Če ta odpove, je naša stvar v Rožnem dolu izgubljena.«

Se istega dne zvečer je bila tajna seja vrhovnega odbora komunistične stranke v Rožnem dolu pri inženirju Vagnerju. Na tej seji je bilo sklenjeno, da se še naslednjega dne izvede odstranitev zdravnika Grašiča. Predlogu je na Vagnerjevo veliko presenečenje ugovarjal član odbora Vrtovšek. Utemeljeval je svoje pomisleke s stališča neprilic trenutka. Oblast bo takoj po umoru odločno nastopila in pometa s stavko. Tudi bo sum takoj padel na komuniste, ljudje bodo radi tega ogorčeni in komunisti bodo veliko izgubili na svojem vplivu. Nič ni pomagalo Vagnerjevo dopovedovanje. Vrtovšek je ostal pri svojem mnenju, čeprav so vsi ostali sprejeli predlog kot sklep.

Ob razhodu je Vagner pomignil enemu izmed članov in pokazal na Vrtovška:

»Naj mu ves čas kdo sledi!«

Dr. Grašič se je vrnil od zdravniškega obiska pozno zvečer in se pripravil na počitek, ko je nekdo nalahno potkal na okno.

»Se enkrat ven!« je vzdihnil zdravnik.

Toda bilo je drugače. Odprl je okno in vprašal:

»Kdo je?«

(Nadaljevanje prih.)

Ob pismu mladega kmeta

Dragi tovariši!

Vse je res, kar praviš v svojem pismu v zadnji številki kakor pišeš — stopila je pred nas Zemlja z vso svojo stvarnostjo in takoj smo prišli v veliko zadrego. Veliko smo sicer bili slišali o njej, a vse je bilo pesniško, vse idealizirano, poduhovljeno. Spoznavamo, da je trda stvarnost drugačna in da nismo bili dobro pripravljeni nanjo.

Zdaj je maršakateri med nami v nevarnosti, da s svojih višin, po katerih se je gibal v organizaciji, pade na trda tla stvarnosti in obleži s strtimi peruti. V nevarnosti je, da bo v vsakdanji življenjski borbi vrzel čez plot visoke cilje kot neravno blago in se zaril v materialistično nestvarnost. Hočem reči: večina naših mladinskih organizacij je bila v svojem delu in stremljenju preveč odmaknjena od poklicnega življenja, od vsakdanjih skrbi in težav, ki pritisakajo mladega človeka, pa prav tako preveč odmaknjena od vsakdanjih lepot, ki človeka spremljajo v stvarnem življenju.

Organizacija je bila svet zase, lep, idealen, vreden žrtvovanja in brepenjenja — vsakdanji dnevi opravki pa svet zase, pust in trd, da bi človek rajši danes ko jutri pobegnil iz njega...

Vendar je treba živeti tam in tako, kakor terja stvarnost, kakor terja zemlja, družina, dom, domačija. Vse te stvari nas omejujejo, praviš. Zakaj nas omejujejo? Saj bi vendar z nabranimi ideali, s pridobljeno izobrazbo in vzgojeni v mladinski organizaciji morali prekvasiti zemljo in družino in dom in narod, ne pa ustrašiti se vsega tega in kreniti po vsakdanji poti!

Nam, kmečkim fantom in nič manj kmečkim dekletom, zemlja ne bi smela biti nikdar tuja; nikdar bi nam ne smela biti pretežka in prezahtevna, da bi je ne ljubili z vsemi nitkami svojega srca. Nasprotno: vera v Boga se mora napajati v mladi kmečki duši iz zemeljskih sokov, ki krožijo in dajejo rast po božji volji; naša slovenska kultura in izobrazba morata rasti iz svoje, naše značilnosti naše zemlje, ali pa sploh ni naša; naš narod mora zanasprej še mnogo bolj kot doslej črpati svoje posebne naravne poteze iz zemlje, ki ga je oblikovala in negovala v svojem naročju in ki jo imenuje svojo.

Ce se je nam na pragu iz fantovstva v moškost ta zemlja prikazala morda kot neka nepoznana stvarnost, ki nas ovira v poletu, ki naše dosedanje kulturne usmerjenosti ne moremo spraviti k njo v skladnost, ki nas vleče od otrošstva božjega, kakor smo si ga do sedaj zamišljali, v golo snovnost, ki je iz hudičevega semena — če je tako, potem nekaj zelo zelo važnega ni bilo v redu. V bodočnosti bodo morali naši kmečki otroci iti skozi drugačno vzgojo. Zakaj zemlja ni delo hudičeve ampak božje.

Mi smo prišli na konec — praviš —, ki je za vas šele začetek. Res, za nas je tako. Začetek poti, ki se bomo mi po njej z znojnimi čelom napotili v novi čas, pa bodi za nove rodove pot čistih in žlahtnih vzvi med Bogom in Zemljo, med Narodom in Zemljo in med Človekom in Zemljo. Saj smo po svoji človeški naravi na sredi med Bogom in Zemljo: naš duh je iz Boga, naše telo iz Zemlje. Kako bi mogli biti tuji Zemlji, če ljubimo Boga, in kako tuji Bogu, če ljubimo Zemljo?

N

DOMOLJUBA

SLOVENCA

SLOV.DOM

BOGOLJUBA

LAHKO NAROČATE V NAŠI

LOVEM MESTU

CATE ALI PLAČATE V NAŠI

PODRUŽNICI V

81

ZAKAJ TO??

ZAKAJ ONO??

Zakaj teko reke v morje? Površina naše zemlje ni ravna in gladka, temveč se dviga in pada v obliki hribov in dolin. Vsaka stvar, zlasti če je tekoča kakor voda, sila vedno proti aredini zemlje, kajti zemlja jo privlači, kakor privlači kamen, če ga spustite iz rok, ali če poženete v zrak, pa kmalu pade spet z vso silo na tla. S tega razloga sila voda povsod v nižje kraje, da bi se čim bolj in čim prej približala aredini zemlje. Najnižji kraji na zemlji pa so napolnjeni z morji iz istega razloga. Reka hiti proti morju iz istega razloga, kakor hiti kaplja vode po oknu navzdol. Vse reke prihajajo iz višjih krajev in vedno teko, tudi če se zdi, da mirujejo. Nastane pa tu drugo vprašanje. Odkod se jemlje toliko vode in kako to, da se morje ne prenapolni od toliko rečnih voda in se ne razlije po suhi zemlji? Neki modrijan, o katerem govori sveto pismo, je rekel: »Vse reke teko v morje, pa vendar morje ne preplavi zemlje: reke se povračajo tja, od koder so prišle.« In tako je tudi v resnici, čeprav se vam ne zdi stvar tako jasna. Voda se povrača na izvire rek, kajti zaradi sončne vročine izhlapeva na morju, se zbira v oblake, veter nese te oblake nad suho zemljo. Tam pada iz njih dež ali pa sneg, ki se na zemlji stopi zopet v vodo. Ta voda se zbira na zemlji v potočke, iz potočkov nastanejo reke in veletoki, ki vsi silijo nazaj proti morju. To je vzrok, zakaj morje nikoli ne preplavi zemlje, čeprav vse reke in vsi potočki neprestano pošiljajo vanj svoje vode.

Zakaj ptički pojejo? Ptički so peli v gozdu, in deček je vprašal modrijana: »Zakaj ptički pojejo?« Modrijan je odgovoril: »Kadar kdo poje, izraža svoja občutja. Če nima nobenega občutja, ne boš pel. Včasih res pojejo zato, da bi nas drugi občudovali in ker se nam zdi, da lepo pojejo. Takrat seveda ne občutimo, kar pojejo, in vsi okrog nas so zadovoljni, kadar nehamo. Ptički pa nikoli ne pojejo zaradi drugih. Pojejo takrat, kadar jih k temu silijo njihovo čustvo. Tedaj skušajo izraziti, kako so zadovoljni. Vedno pojejo le zato, ker jih k temu silijo nek občutek veselja. Če je ptiček bolan, za-

losten, nesrečen, nikoli ne poje. Navadno pojejo ptički tudi iz čustva ljubezni ali pa kličejo s petjem svoje tovariše, kadar se jim hoče družbe. Drugič spet pojejo iz veselja, da so na svetu, kakor škričanček, ki poje visoko v zraku. Ptičje petje je bilo prvo petje na svetu. Najlepša lastnost ptičjega petja pa je ta, da ptički ne pojejo zato, da bi se dali občudovati.

Zakaj se smejem, kadar sem vesel? Smeh izvira iz našega možganskega in telesnega sestava. Končno se vi tudi smejete, če vas kdo žgečka, čeprav nimate nobenega drugega vzroka, in to je tudi bolj razumljivo. Če vas zadene v oči zelo močna luč, zaprete oči, da se luči obranite, ne da bi sploh mislili na to. Prav tako je s smehom. Če vas kdo žgečka, se zganejo mišice, povzročijo smeh ter se tako skušajo obraniti vsiljivega človeka.

Zakaj se solzimo? Da bi se solzili, ni nobenega pametnega razloga. Človek ne sme jokati, zato o solzah, ki pridejo iz oči takrat, kadar jokamo, raje ne govorimo. Pač pa nas zanimajo one solze, ki pridejo človeku v oči kar tako, ne da bi jokali. Ko imamo oči odprte, so vedno izpostavljene prahu. Tudi je nevarnost, da se v vročini in v suhem zraku posuše. In če bi bile oči suhe, mi ne bi mogli videti. Kako torej so oči vedno tako čiste in jasne, čeprav se nikoli ne umivajo? Zato, ker jih sami umivamo, ko trenemo s trepalnicami. Mi vemo, da človek tolikokrat udari s trepalnicami, da se nam kar čudno zdi. Pa to ni brez pomena. S trepalnicami udarjamo zato skupaj, da si brišemo oči prahu in jih namakamo, da nam ostanejo vlažne. To je približno tako, kot vidite na avtomobilu spredaj, ko gumijasta palčica na motorni pogon neprestano briše steklo, skozi katero gleda vožnja. — Nad očesom blizu trepalnic je solzna žleza, ki nam z vsakim mahljajem trepalnic izloča nekaj solzne vlage, ki oko namoči n ga obenem obrišejo. Kadar pa je oko posebno prašno ali suho, nam pritečejo prave solze, ki včasih preplavijo oko in mi se solzimo, ne da bi vedeli zakaj.

Nekaj zanimivosti

Neki Japonec je prinesel na grob svojega očeta skodelico riža, ker imajo na Japonskem pač tako navado, ki je prav tako brezsmiselna kakor drugod prinašanje vencev. Toda Evropejec, ki tega ni vedel, je hotel Japonca nekoliko podprati in osmešiti, pa ga je vprašal: »Kdaj pa bo vaš pokojni prišel jest riž, ki ste mu ga prinesli?« Japonec mirno: »Prav takrat kakor bo vaš pokojni prišel duhat rože, ki ste mu jih prinesli.«

Izredna starost pri vednem zdravju. Oče zdravnikov Hipokrat je dosegel starost 140 let in ni bil nikoli bolan. Vprašali so ga, kako je vendar živel, da je dočkal tako visoko starost. Odgovoril je: »Vsem življenje se nisem nikdar popolnoma do sita ga najedel.«

Kje največ pojejo in popijejo. Največ kruha pojejo na Francoskem, kjer so izračunali, da pride na osebo na leto 223 kg kruha. V drugih deželah pride komaj 80 kg kruha na glavo vsako leto. Največ kave popijejo v Ameriki, kjer pride na osebo 5 kg kave letno. Največ piva popijejo Angleži, namreč 65 l na glavo. Pri Nemcih pride na glavo vsako leto povprečno 58 l piva.

Na Japonskem vsako leto po dvakrat mestni nadzornik pregleda glede reda in skrajnosti vsako stanovanje in izda potem uradno potrdilo, ki mora viseti v vsaki hiši.

Čudnega naziranja so Kitajci s tem, da priporočajo poročenim ženskam uživanje rozin, če hočejo da bodo rodile sinove.

Egiptanske gospodinje, kadar potujejo na velblodih v karavanah čez puščavo, med potovanjem ali kar na velblodih pripravljajo in pečejo kruh; v ta namen imajo posebne vrste peč.

Dirka z želvami. — Dne 10. aprila se je v Detroitu v Ameriki vršila posebne vrste dirka z želvami, katere lastujejo študentje ameriških zavodov. V tej dirki je zmagala 6 palcev velika »Mustang« želva Južne metodistiške univerze v Texasu. V 26 sekundah je preplazila 16 čevljev dolgo pot in s tem dosegla zmago.

Rabljeva roka

Spisal J. Fletcher Ray.

Poslovenil Frano Poljanec

In ko sva prišla k hiši, glej! je Suzana že vstala s postelje in naju čakala. Jedla je to, kar ji je bila Nidija pripravila. In od tega dne so se ji moči vračale in duh ji ni bil več nemiren kakor prej. Tisti večer smo se mi trije sami zbrali v mali sobi; in Nidija je Suzani pripovedovala vse, kar se je bilo zgodilo v Betaniji.

»Ah, mati in ti, oče, kakor rada bi ga bila vidva videla. Ko sem šla, sem se na vso moč bala in nisem vedela, kaj naj rečem. Ko me je pa k sebi vzel in so me njegove oči pogledale, se nisem nič več bala. Nel Samo to sem vedela, da ga ljubim. Nisem vedela, kaj sem govorila, in zdi se mi, da ni bilo prida reči; ko me je namreč gledal, sem vedela, da mu nič ni skrito. Roko mi je položil na čelo in rekel: Otrok moj, ti si tudi trpela; toda samo ti, ki žalujejo, morejo tvojo radost poznati.«

Nato mi je rekel, da se boš ti, mati, popolnoma popravila; in ukazal mi je, naj se vrnem in ti stremem. In ko se mi je nasmehnil, bi bila njegove ranjene roke najrajši poljubila; saj take miline, kakor je njegova, nikdar ni bilo.

»Poslušaj, Nidija! Govorila si o ranjeni roki. Ali si tisto rano videla?«

»Sem, oče, rano je imel na vsaki dlani.«

»Povej mi, je li rekel morebiti kaj o meni?«

»Ne, oče, niti besedice. Vendar pa se mi zdi, da mu nič ni bilo skrito. Toda, da bi ga bil ti videl! Potem bi bil vedel, da za pravo kesa-

nje nima nič drugega kakor odpuščajočo ljubezen.«

Prav tisto noč, potem ko je Nidija odšla v svojo sobo, Suzana pa spala, sem nekaj časa sedel zraven okna in gledal ven v noč. Vendar me bridke misli, ki so me prvotno mučile, niso več vzemirjale, in mir se je kakor svet balzam razlil nad mene.

Potem sem iz svoje malhe vzel prekleto žeblico in jih nekaj časa ogledoval. Njegova kri — Kristusova kri se jih je držala kot rja. In pred njimi sem svojo obljubo ponovil.

»Zadostil mu bom, sem dejal, in dasi je njegova kri nad menoj, molim: naj moja hudo-bija ne teži njih, ki gredo za menoj.«

Nato sem znamenja greha skril na varnem kraju, legel na posteljo in spal do sončnega vzhoda.

IV. DEL.
POVRAČILO.

1. poglavje.

Naslednji dan sem iz delavnice odšel prej, kakor sem imel navado, in se napotil proti Efraimskemu gozdu. Sonce je stalo nizko na nebu, ko sem prišel na kraj, kjer smo bili posekali deblo za drevo smrti. Pred velikim strom, ki je še v tleh ostal, sem obstal. Saj od ure, ko sem na svojo obljubo prisegel pred žebli, so mi v duši zvenele besede svetovalec Jožefa:

»Mar ni rekel: Če te tvoja desna roka pohujša, jo odsekaj?«

Glej! Če bi bili vsakemu drevesu v Efraimskem vrtu dan jeziki, da bi z njimi prav tako nadme vpili, bi te besed jasneje ne bil slišal. Zdaj, ko te spominam pišem, se čudim, da nisem mislil na Suzano, pa tudi na legijo ne; saj naj bi v njej več ne vihtel meča.

Teh reči nisem videl; kajti jaz sem gledal le grob, kjer je ležal moj edini sin. Na vse to se mi je prikazal še oni drugi grob, kjer je

ležal Usmiljeni, On, o katerem jih je mnogo govorilo, rekoč: Njegova roka je bila vedno stegnjena za ozdravljanje in blagoslov, medtem ko je — ah, gorje meni! — moja roka za bivalja žeblice.

Potegnil sem svoj kratki meč z njegovim ostrim rezilom, desno roko položil na drevesni stor; kar sem takoj nato storil, sem storil hitro... In glej! Predeu je sonce zašlo, je bila obljuba izpolnjena. S seboj sem prinesel platnene povoje in take reči, ki jih legija preskrbi za rane v bojih. Razen tega sem si pri lekarnarju Simonu pridobil nekaj znanja in pripomočkov, s katerimi se kri da ustaviti. Z njimi sem si obvezal roko. Roka, od katere je prišlo pohujšanje, ne bo več pohujševala. Meso sem ostrgal od kosti, kosti sem skril očem vsakogar.

Med ljudmi se je splošno govorilo, da se je Scipio poškodoval pri svojem delu, dasi so drugi pravili, da je bila to kazen za storjene grehe; in morebiti so ti govorili resničnejše. Med posadko so krožile različne vesti o tem, kako sem si roko odtrgal, vendar resnice ni pra nihče uganil, razen morebiti Rufus in Probus, ki se praznim marnjam drugih nista vdajala. In za to, kar so oni govorili, sem se kaj malo menil, spomin na to pa, kar se je zgodilo na mojem domu samem, mi za vedno ostane v srcu.

Zdaj, ko sem obljubo spolnil, sem korake nameril proti Jeruzalemu; in dasi sem zgubil veliko krvi in prehodil marsikatero miljo, mi je bilo srce lahko, ko sem se bližal mestnim zidnam. Sicer pa nisem želel, da bi me tisto noč kdo videl, bal sem se namreč za Suzano.

Nehali se bomo čuditi, da je Scipio besede vzel v dobesednem pomenu, če se spomnimo, da so še dandanes ljudje, ki si telo poškodujejo, zraven pa mislijo, da je to Bogu všeč. (Nadaljevanje prihodnjic.)

Kaj je NOVEGA

d Nov mostič čez Grubarjev prekop. Skoraj neopazno v širši javnosti so bila pretekli teden zaključena tudi zadnja dela pri novem mostiču v podaljšku Streliske ulice čez Grubarjev prekop. Okusna železna ograja je dobila temno sivo barvo, padle so zadnje deske, ki so branile prehod in odstranjena je tablica s prepovedjo. Prebivalstvo, ki je krilo prei to prepoved in mostič kar brez dovoljenja uporabljalo, se ga sedaj poslužuje v še vedni mori. Prav okusno so izdelane tudi svetilke pri krajih mostu in enako signalne naprave pri stopnišču čez železniško progo. Tudi obe poti, ki vodita z mostiča na Hradeckega cesto sta lepo posuti s peskom. Mostič je tako izročen prometu v veliko zadovoljstvo prebivalstva Hradeckega ceste, ki si ga je tako dolgo želelo.

d Na praznik Marijinega rojstva so bili pri cerkvi Božjega groba v Štopanji vasi slovesno umeščeni očetje kapucini.

d Zdravstvena avtokolona je te dni v Dobropolju in Prečni pregledala 2976 oseb.

d Pouk v gluhenemnici v Ljubljani se bo kakor na drugih šolah v pokrajini pričel v ponedeljek, dne 23. septembra. Pozivamo vse starše zavodnih gojencev, da pripeljejo svoje otroke ta dan dopoldne v gluhenemnico. Gluhoneme otroke novine, ki bodo vpisani v prvi razred, pa naj starši pripeljejo v zavod v torek, 23. septembra ob 8. uri k strokovni in zdravniški preizkušnji. Ponovno prosimo, da se starši glede oblike in perila ter ostalih otrokovih potrebščin točno drže navodil, ki so jih prejeli po pošti od ravnateljstva gluhenemnice.

d Dno Ljubljanijske pod žempetrskim mostom očiščeno. Ko so bila končana betonska dela v strugi Ljubljanijske ob stari cukrarni, so ostali na dnu le še dolgi nasipi iz ilovice in zemlje. Ti nasipi so varovali betonska dela pred malenkostnim naraščanjem Ljubljanijske ob deževju. Ko so bila betonska dela končana, so začeli odkopavati te nasipe in nakopano zemljo odvažati na breg. Ta dela so bila ta teden končana. Podjetje je že odstranilo lesene odre, s pomočjo katerih so dvigali samokolnice, polne ilovice. Tudi brežina nad betonskim obzidjem je bila lepo zravnanja in urejena. Ostala sta v strugi le dva nasipa, ki večeta obrežno zidovje s srednjim opornikom zatvornice. Ta dva nasipa bosta služila koristno tudi pri nadaljevanju del, ki so prišla na licitacijo 15. septembra. Ker bodo gradbena dela večinoma izven vsake vode, bo mogoče z zidarskimi deli nadaljevati v pozno jesen in zimo.

d Rjava štajerska kokoš je pri nas najbolj razširjena, ker je najbolj odporna proti boleznim in vremenskim neprilikam ter najboljša za meso in jajca. Zato spada na naša kmetiška dvorišča. Na razstavi malih živali in njihovih produktov, ki bo na Ljubljanskem velesejmu v času od 4. do 13. oktobra, bodo imeli posetniki vselejna priliko občudovati vrste razstavnih kletk z najodličnejšimi družinami kakoši te pasme.

d Obvestilo glede cepljenja proti tifusu. Ker vlada med Ljubljanskim prebivalstvom veliko zanimanje za cepljenje proti tifusu, naznanja Higieniski zavod sledeče: vsaka oseba, ki se želi zavaruovati proti tifusu in paratifu, naj se zgleda v imenovanem zavodu, in sicer v bakteriološko-epidemiološkem oddelku (od 11 do 12 vsak dan, razen nedelj in praznikov), kjer dobi brezplačno cepivo v obliki tablet in podrobnejše navodilo.

d 57 kg teško divjo svinjo je ustrelil pod Veliko goro posestnik in lovec Pakiž Anton iz Dan pri Ribnici.

d Enotni obed in večerja. Zagrebški župan je odredil da morajo zagrebške gostilne enkrat na teden prirediti obed in večerjo iz ene same jedi, in sicer vsak ponedeljek. Gostilne bodo ta dan nudile gostom za obed samo juho in eno vrsto pečenke z eno prikuho brez močnate jedi.

d Nova mošeja v Zagrebu. V prestolnici poglavnikove Hrvaške bodo, kakor pravi poročilo iz Zagreba, dne 21. oktobra letos slovesno odprli veliko novo mošejo. Stroški za njeno zgraditev so znašali skupno 35 milijonov kun.

d Pralčev izpod 100 kg žive teže na Hrvaškem ne smejo klati. Prav tako ne telet izpod dveh let. h Odlok, ki daje pravico razlastitve vsakega podjetja na ozemlju Hrvaške, čigar posest je po-

trebna z narodnih vidikov, je objavila hrvaška vlada.

h Dosedanji predpis o peki kruha na Hrvaškem so razveljavljeni in je sedaj tudi na Hrvaškem na prodaj samo kruh iz enotne moke, ki mu je cena 5.50 kun za kilogram.

h 230 milijonov kun je najela zagrebška občina pri Hrvatski štedionici za nujna javna dela. h V okviru ustaške milice bodo ustvarjeni motorizirani oddelki. V ta namen so v Zagrebu ustanovili posebno motorno šolo ustaške milice.

h Hrvatski gozdni delavci prejema jo v krajih z nad 5000 prebivalcev najmanj 7, v ostalih delih hrvaške države pa najmanj 6 kun dnevno.

h 24 konjskih sejmov bo na Hrvaškem v mesecu septembru.

h Vodstvo zapadno-hrvaške delavske zveze je izdalo okrožnico, v kateri ugotavlja, da morajo biti člani nemške delavske zveze v vseh pogledih takoj izenačeni s hrvatskimi delavci.

h »Hrvatski glas prenehal izhajati. Z 31. avgustom je prenehal izhajati v Zagrebu edini hrvatski katoliški dnevnik »Hrvatski glas«, naslednik biv. »Hrvatske Straže«. Lastništvo lista utemeljuje ustavev lista s finančnimi težavami. —ats.

h Vsem Nehrvatim odpovedana služba v hrvatskih gospodarskih podjetjih. Vsi državni zaposniki v raznih gospodarskih podjetjih so dobili od ravnateljstva za obnovu naročilo, v smislu katerega so morali 31. avgusta odpovedati službo vsem Nehrvatim. Na pripadnike nemške narodnostne skupine se ta razpis ne nanaša.

h Za 50% so povišane osebnostne, brzovozna in tovorna vozovina na Hrvaškem.

h Na 150 milijonov kun so ocenili škodo od bombardiranja Sarajeva.

Diplomirana dentistinja za zobozdravstvo in zobno tehniko Ivanka Goltes

Sprejema: vsak torek, četrtek, soboto in nedeljo dopoldne od 8. — 1/212 ure. Na željo izven tega časa
Vevče št. 117 (v hiši g. Kropiča)

s Nova bolnišnica v Velikem Bečkereku. Gradbeno min. je odobrilo kredit 7.8 milijonov din za zidanje nove bolnišnice v Velikem Bečkereku.

s Toča v Banatu. V okolici Velike Kikinde je divjalo oni dan strašno neurje s točo, ki je povzročilo veliko škodo na koruzi in sadnem drevju.

s Dobro sadno letino napovedujejo v Srbiji. Iz raznih srbskih krajev prihajajo poročila, da bo letošnja sadna letina zelo dobra. Samo iz okolice Užičke Požege bodo lahko izvozili okoli 500 vagonov »budimke«.

s Slovenski profesorji v Srbiji. Srbska pravna uprava je dosedaj nastavila v raznih srbskih srednjih šolah okoli 46 slovenskih profesorjev. Vprašanje slovenskih učiteljev še ni rešeno.

s Dve radijski družbi so osnovali v Beogradu. Prva, Radio Beograd ima delniško glavno 20 milijonov dinarjev. Druga družba se imenuje Tele-radio s 16 milijoni din glavne.

s Posebne dijaške delovne čete, ki vsak dan pripravljajo drva za siromake sloje, so ustanovili dijaki v srbskem Zaječarju.

s Državni uradniki, upokojenej in invalidi v Srbiji dobe enkratno zimsko pomoč, in sicer dobe nižji uradniki poleg redne plače še enkratno plačo, boljše plačani uradniki pa samo polovico.

g Knjige za cvetlice. Te dni so končali nemške jezikovne tečaje na Lescach. Ob tej priliki so poudarili velike uspehe, ki jih je učiteljstvo doseglo v kratkem razdobju šestih tednov. Ob slovesu so učitelji otrokom podarili nekaj knjig, otroci pa so učiteljem izročili šopke cvetja.

g Na snežišču Skute je spodrsnilo J. Kosu, ki je padel 15 m globoko in se močno poškodoval. Gotove smrti ga je rešilo moštvo iz Celja, ki ga je prepeljalo tudi v bolnišnico.

g Zidano in gospodarsko poslopje je zgorelo v bližini Maribora dr. Kokošniku. Ogenj je zahteval šestletni otrok.

Po žrebanju. »Si že nesel srečke, ki si jih našel, na poltičo?« — »Kajpak sem jih, takoj po žrebanju!«

Po ovinku. »Zenička, v svoji stari obleki vendar ne greš v gledališče!« — »Seveda ne grem. Kaj bodo pa ljudje rekli!« — »Viš, to mi je bilo na misli. Pa sem samo eno vstopnico kupil!«

Na plesu. »Kadar plešem, mi je kakor da sem čisto na drugem svetu!« — »Tisti vaš svet pa ne more biti daleč, ko mi vedno na prste stopate.«

Nesebično delo mladih športnikov

Ilirijani so naučili 700 otrok plavanja.

Pretekli teden so bile v Ljubljani tekme za slovensko plavalno prvenstvo. Kljub hladnemu vremenu se je zbralo na kopališču športnega kluba Ilirije okrog 500 gledalcev, ki so z živim zanimanjem opazovali tekme plavačev, ki so se borili za naslov slovenskega prvaka.

Medtem ko so se gledalci zavijali v jesenske plašče, so utrjeni plavači pogumno skakali v vodo in napenjali svoje moči, da bi zmagali. Z veseljem moramo ugotoviti dejstvo, da smo se prepričali, da imamo Slovenci tako odlično četo plavačev, da bi se z njo lahko postavili v vsakem središču evropskih držav.

Kako je mogoče, da se je Ilirija uvrstila med najboljše evropske plavalne klube? Ustanovila je plavalno šolo, v kateri se je vsako leto naučilo pravičnega plavanja več sto otrok. To plavalno šolo so vodili člani Ilirije brezplačno. S svojim marljivim delom so storiли staršem veliko uslugo, svojem športnemu klubu pa so vzgojili odlični plavalni naraščaj. V letošnjem poletju je obiskovalo plavalno šolo Ilirije okrog 700 učencev. Najpridnejši so bili sprejeti v plavalno sekcijo, kjer so se izpopolnjevali pod strokovnim vodstvom trenerja Kosterjaka. Nekateri so tudi nastopili na javni tekmi in potrdili upanje, da se bodo nekoč uvrstili med prvake slovenskega plavalnega športa.

Slovensko plavalno prvenstvo za leto 1941 so si priborili naslednji člani SK Ilirije:

Moški:

100 m prosto: Žižek 1 min. 4.3 sekunde;
100 m prsno: Herzog 1 min. 23.4 sek.;
100 m hrbtno: Grašek 1 min. 22.7 sek.;
200 m hrbtno: Grašek 3 min. 2.8 sek.;
200 m prsno: Herzog 3 min. 7.4 sek.;
400 m prosto: Močan 5 min. 23.1 sek.;
1500 m prosto: Močan 21 min. 29.8 sek.;

štafeta 4x200 m prosto: Mihalek, Hudnik, Močan, Žižek 10 min. 14.4 sek.;

štafeta 3x200 m prsno: Žigon, Brozovič, Herzog 9 min. 32.5 sek.

Ženske:

100 m prsno: Wernerjeva 1 min. 36.2 sek.;
100 m hrbtno: Wernerjeva 1 min. 45.4 sek.;
200 m prsno: Wernerjeva 3 min. 25.2 sek.

Nekaj najboljših tekmovalcev, med njimi Žižek (na 1500 m), Pelhon in Finčeva, ni moglo nastopiti in so tako prepuščali naslove prvakov svojim mlajšim tovarišem. Z ozirom na to, da letos ni bilo večjih tekem, da je bilo prvenstvo v pozni sezoni in zlasti z ozirom na veliko udeležbo, moramo biti z uspehom letošnjega prvenstva zadovoljni.

V kmetijsko-gospodinjki šoli Ubogih šolskih sester de Notre Dame v St. Jerneju se bo pričel letos redni pouk 1. oktobra. Tečaj bo trajal do 31. marca 1942. Pogoje za sprejem daje vodstvo.

Naučite se izpolnjevati polonice, da boste lahko poravnali naročnine za »Slovenec kolektor«. Polonice bodo priložene v ta namen v prvem tednu oktobra, to je dne 1. oktobra, v »Doma ljubcu«.

Sušenje gob za prodajo in za domačo uporabo. Dobro osušene gobe se naj režejo na široke in tanke lističe, da se čimprej dobro posušijo in ohranijo svetlo barvo. Najbolje je rezati s strojem, ker le na ta način so gobe enakomerno rezane, kar je važno za prodajo. Najlepše se posuši šilo gobe na soncu ali v posebnih sušilnicah. Za silo se suše na pečeh, za domačo uporabo pa tudi v pečeh. Za prodajo pridejo v poštev le gobani, nadalje kukmaki, hrčki in smrčki. Za domačo uporabo pa se lahko sušijo vse užitne gobe razen mlečnic in izredno mehkih, vodenih in sluzastih gob. Točna navodila bo mogoče dobiti na vsi lesejmu od 4. do 13. okt., kjer bo v okviru Kmetijske razstave prirejena tudi razstava gob.

g V Zgornjem Tuhanju je bilo te dni ocenjevanje bikov. Od 13 prignanih živali je dobilo dobro oceno samo 6.

g Železniška zveza med Kranjem in Celovcem vzpostavljena. Potem, ko so popravili karavanski predor, je dne 28. avgusta privozil iz Celovca v Kranj prvi osebni vlak. Proti Celovcu vozijo dnevno iz Kranja štiri vlaki.

g Velike gorske kolesarske dirke so bile onedeljo na pohorski cesti. Zmagal je Mariborčan Lozinšek.

IZ TRŽAŠKE IN GORIŠKE POKRAJINE

z Zlatno potokom sta praznovala v letu 74 letni Ivan Čuppolin in njegova 74-letna soproga Katica. V spomin zahtevajo se je rodilo 18 otrok, od teh jih živi še 8, namreč hčera, ki so vse poročene. Oba imata še obilo vnukov in tudi še pravnukov.

z 10000 romarjev na Sv. gori pri Gorici. Kljub razpisanih potovalnim stroškom, da so povsod po Goricih tudi letos kakor prejšnje leto, zelo poboljšali praznovanja. Našli bomo: Po vseh cerkvah so bile stavljene službe božje, ki se jih je udeležilo veliko število vernikov. Zlasti mnogo romarjev iz vseh krajev pa je na to praznik približno na slovensko goriško prišlo pol. na Sv. goro. Mnogo jih je prišlo tja iz vseh pokrajin, še več pa v nedeljo in v ponedeljek, na praznik. Praznovali so skoraj kar na prostem oboli samostanu, kar za vse ni bilo ne razpoložljivega prostora. Razenja — pike umetniški gorciški čar — da je v duhu od solstice do ponedeljka pršlo na Sv. goro do 10000 romarjev. Na Melego bazaru dan je bila tam ob 11 popoldne slovesna sv. maša, ki jo je daroval mojster Valentinčič ob svetnici dvakrat v svetlobo slovesna sv. maša. Vse maše se je udeležilo toliko ljudi, da jih je na slovesni maši veliki svetni cerkvi, kapral je velika.

z V milanski bolnišnici je nedavno porile svojega desetletnega sina Mirana Riva. Četel. Vseh deset sinov z hroščevcem je zdravil.

z Vitarje. Letos prihajajo le malo romarjev v naše planinske vije, videtna Kraljica mora bolj zanimati kot druge leta. Največ romarjev nam je letos dala Benetja. Prosim, Pustika, Črna vrh, Tar, Rito, Režija in še nekateri drugi. Tudi pri kraji so se letos izredno poslabšali in postali mnogo svojih vaščanov moliti in prositi k duhovščini naša Kraljica božja. Dne 21. avgusta smo imeli to na našem rajskem vrhu kar 12 maš, ki so jih darovali vsi domači slovenski duhovniki iz videmske pokrajine. Pa še eno zanimivo novico naj povem: dne 31. avgusta t. l. je pred našim svetiliščem prišel alaj lukauzal avto; privozil je na vrh po novi cesti, ki polje k nam iz Ovrčje vasi.

z Tufa na Vipavskem. Letos je po nekaterih kraji na Vipavskem že tolikokrat točila toča ali pa divjala burja, da človek se z točavo loči eno zaporedno neuredo od druge. Ni čudnega zato, če poudarjanje ni točno. V soboto, 30. avg. popoldne je silna neura se točo poklovala polja in vinograde po vaseh v srednjevipavskem predelu. Bredeča neura je bil Ribemberk z vso obsežno okolico, kjer so poklovali zlasti koruzni nasadi in teta. Močno so bile zadete tudi Črniče, Batoje, Beto in Vrtovin. Obrobni kraji Kamnje in Dornberg niso utrpeli tako hude klode, vendar je tudi tam neureja zadostna. Na Mali Emaren je po Vipavskem razenjala močna burja in je ponekod že bolj stopila k tlom, če od prejšnjih hudih sil pomlajena koruza. Bog daj vsaj sedaj suho vreme.

Oček na Vipavskem. V petek, 12. septembra, smo pokopali pridno mladenko, 16-letno Marijo Semek, ki je v tukajšnjem kamnolomu. Nenadoma se je zrušila na njo močna plast peska, ki jo je zaval. Ker je bil med peskom tudi večji kamen, ki jo je zadel na glavo, jo je ubilo. Ko se je polegnila iz peska, je bila ravna še mrtva. Naj počiva v miru!

z Konjškimi dirki v Trstu, ki so bile te dni, se je udeležil z dvema konjema tudi ljubljanski Ivan Krušič. Kobilica z imenom Mojca je zmigala v dirki za nagrado italijanske mode.

z Na Krasu pa ajda sori. Lep je letos Kras, da ga Krascevi takega skoraj ne pominijo. Vsako leto je ajda že julije vse pokajalo, v septembru je bilo po Krasu že vse rjavlo. Letos pa je dalečje vedno ob pravem času zalivalo ter je Kras še vedno zelen. Po travnikih so pokosili otavo in sedaj ima livna obilo paja. Po njivah sorijo jesenski pridejki, krampir je izkopan in diši obiran, koruza pa so jo tako bohotno razrasla, kakor ni že dolgo bila. Najlepši okras pa si je našel Kras sedaj. Po Krasu cveta alaja, povsod so beli njeno duhtečo cvetje. Vse svoje njive, na katerih so poželi žito, so Krascevi letos zasejali s ajdo. Iz vsake kraške dolinice, ki jo ogorja pri vrhu obdaja kamnito obzidje, se dviga v vročem septemborskem soncu opojen duh po cvetoči ajdi. Na vseh teh njivah in njivah pa čumi in brni — pridne čebulice nabirajo

med ajdovo pale je letos izborna in čebelarji bodo imeli obilen pridelek v svojih čebeljakih. Krascevi pa je letos vsako stvar, sula p se mora val blizu ter bo lepo dozorela.

z S sadnega drevesa je padel 18 letni Vilištin Anton blizu Redipolje. Zlomil si je ramo in mo je potisil tudi lobanje. Zdravi se v triški bolnišnici.

z Izredno huda toča je nedavno obiskala Vipavsko dolino. To so bili koni ledu teki t do 7 dekagramov. Umčevali so vinograde in razbijali stekla po hišah. Najbolj je bil prizadet ribemberški obokli. Domačini tedijo, da je ponekod pobila toča do 60%.

z Bomis je bil raztrgal. Vladimir Kerševan in Bimo, oboje po 18 let stari iz Presejra pri Kilenbergo, sta se pred dnevi odpravljala na ribolov na lev; breg Vipave. Uporabila sta razstrlivo Bomis ga je nenadoma eksplodirala in jo povsem raztrgala.

z Gad je pičil 26-letno Emilijo Macarol od Sv. Križe, ko je spala na travniku pri domači hiši.

Slovenstvo kolektor narofite takoj! Narofiti ga imajo vanje čisto enostavno z dopisnic, ki je naslovljena na: Uprava »Slovenstva kolektorja, Ljubljana, Kopistjeva ul. 6, provincija di Lubiana. Zapišite pravi čisto enostavno: narofite »Slovenstvo kolektorja« na list 11, ter splošno je pripišite sočasno narofite, ime in priimek, kraj bivanja številke in pošte. Kolektor bo plačal » prihodnjih danh po polnolletni, ki je bomo » ta namen prišli na bomo liste. Na te polnolletne var bomo še posebej opozorili, zato pazite na olivstila » čimprej. Kolektor bo obsegal okrog 220 strani, formata skoraj tako velikega kakor je oblika »Domoljubca, ali bolj točno 22,5 x 30,5 cm. V knjigi bo dosti zanimivih in slik, ki bodo ponazarjale dogodke in opise mnogo koristnih nasvetov, številne tabele, kakor v pr. za izražanje proračuna lesa, obrestni denarja itd. V kolektoru bo tudi lepa povest. Poleg kolektorja bo vsak naročnik dobil še lepe naše domače jastice s številnimi pastirji in ovčkami in tudi sv. Trejni kralji. Narofite kolektor takoj, kajti le še par tednov je časa. Tako lepe knjige ne sme manjkati v nobeni naši družini!

Matke z zvonci. Musna uprava v Grenoblu je sporočila lastnikom mačk, da morajo v bodoče te svoje živali opremiti s pravim zvonom. Ta svojevrstni ukrep je bil potreben, ker so matke v zadnjih časih hudo gospodarile med pticami, tako da se je bilo bati, da v kratkem v Grenoblu ne bo več ne ptic pevk ne kokoši. Mestni občje so si zato izmislili pameten izhod. Pričakujejo namreč, da bo zvonjenje ptice opozarjalo na bližajočo se nevarnost in da bodo pobegnile, če preden jih dobe matke med zobe.

Podnebnik ga je opazil. V bližini Napolija v Italiji je pred kratkim neki kmet delal na polju. Nenadno pa je začutil, da je mimo njega kakor blisk naglo širil na tla razbeljen predmet in mu ranil obraz. Razbeljeni košček je brez sledu izgubil v zemlji. Kmet je moral k zdravniku, ki je ugotovil, da je moža ranil podnebnik.

Barv ne poznajo. Limfjord je majhen otok ob istoimenskem zalivu severnega Jutlanda. Na njem živi 45 kmetov in ribičev družin, skupaj 200 duš. Ponašajo se s posebnim zdravjem, vendar pa ne ločijo barv. — Dekleta nosijo izključno črne ali sive obleke, pisanih rut ali kril ni. Tudi zagrinjala na oknih so siva, prav tako barva pohištva. Smisel za pisano barvo je pri teh otočanih neznan. Strokovnjaki so ugotovili, da se pomamlkanje čuta za barvo pri Limfjordovih podeduje.

15 tisoč let stara palma. »Ded Peter pravijo staremu veteranu v rastlinstvu v avstralskem mestu Sidneyu. Je to palma, ki je stara najmanj 15.000 let, pa je še vedno sveža. Njeni sosedje so razmeroma mladi, cenijo jih na 8000 do 8000 let. »Deda Petrac so nedavno neki vandali tako poklovali, da so ga morali v visoki starosti presaditi. Potakus je uspel in 15.000 letna palma bo dobakala še kakšno tisočletje.

Za Forejunkerio smo hodili spodnji Vipaveri v Križ po odpustku. Čevlje preko ramen in hajd dolj preko širavosti smat in po ostrinje proti smoglar, ki se nam je z dvema stopoma zdelo visoko veličarje. Splošno smo se vedno ustavili in poljudili pod lipo pred starejšino cerkve sv. Petra in Pavla za Dobravci.

Cerkve je tam sredi Dobrav, dober strešaj vrtan od prijazne in značilne vipavske vasi Dobravice. Tako prijetne lege, take nečimne šibote, čeprav dolj v ravni, nima tega kakere svetle izron naše domovine. Če gledaš cerkev sv. Petra z kriškega griča, se res zdi, da je osamljena biva kocka na zeleni trati, ki kljub a sejo po redne piske — hiše Dobravne vasi.

Stara pripovedka kaže, da so Dobravci hoteli sezidati cerkev sredi vasi, kot je pad povsod navada. Kar so podnevi sezidali, je tajna moč posodi odnesla in slesna na Dobravi. To se je nekajkrat ponavljalo, dokler niso vaščani spoznali božje volje in se vdali ter so sezidali cerkev na tistem mestu.

Kdaj pa je to bilo? Točno tristo let je že tega in letos obhajajo Dobravci slovesno spomina na zidanje cerkve. Težko so bili tisti časi. Vipavska burja je natresla obilo plev med žito. Ljudje so si komaj opomogli od vojaka, kug, lako in so prišli krive vere v deželo. Protestanti Trubar je kar na sredi trga v kriškem mestu pridigoval. Vendar so se stari občje uprli tudi tej neugodi in so kakor v dokaz, da stoji zvesto ob Petrovi skali, gradili in zgradili cerkev sv. Petra in Pavla. Kriški grofje Attems so krepko pomagali pri zidavi, za katere se je močno zavzemal tedanji kamenski župnik Reja. Kamnje so bile namreč nekakša lara — matica za spodnje vipavske lare in so bile Dobravice podružnica kamenska. Sebe ko so Križani l. 1785. dobili dobili svojo laro, je ta cerkev podružnica kriška.

L. 1641. na pod sv. Marija, je bila cerkev posvečena. Od tedaj imajo Dobravci na ta dan svojo stalno procesijo. Čudovito lepo je biti v spomladnih jutrih pri maši v tej cerkvi. Mlada svetloba lije od vseh strani v cerkev, stotere štebelice brešnje po ozeleneli lipi in zbor pomladnih ptic prepeva zaves. Veter s poljen zanaša v cerkev premenke vonjave s cvetočih dobnav, potoki med nizkimi strehami breščikov narahlo šumijo. Sveža narava se druži s skrivnostjo svele darjave.

Ta prirodna mistika njib cerkve rada vabi k sebi poklene in pridne Dobravce, ki so ponosni na svoj božji bram. Zgrajen je v lahkem baroku. Notranjost je zelo lepo poslikana. Ne pozna se, da po dvesto letih še niso bile slike sveže pobavane. Tako so znali stari mojstri mekati svele barve. Slike v glavnem oltarju je ustvaril ajdovski mojster Anton Zebey iz ljubljanske šole. Posebno izrazito je obliče sv. Petra, na zgornji sliki v spidi, ki kaže, kako on križan od Križnega prejema nebeško plačilo. Lepo sta upodobljena tudi sv. Marko in sv. Stefan ob strani sv. Petra v papeškem ornatu. V sredini stropa je kronanje Marije Device. Stranska oltarja z značilnimi lesorezi sv. Katarine in sv. Barbare sta posvečena, za naše kraje neobčajno, sv. Apolonij ter zdravnikoma sv. Kozmi in Damijanu. Sem kaj so hodile poklekavat mlade matere v tistih časih, ko je bilo še manj zdravnikov in lekarn, pa več zaupanja v božjo previdnost... V cerkvi je tudi zanimiv križev pot, umetniži iz starih časov, ki je sam zase dragocnost.

Postojmo še pod lipo kraj visokega zvonika! Posvečena zemlja je to, stari žagrad. Tu spi stari Dobravski rod in čaka vstajenja; medtem naj izprosi od sv. Petra, da bi Bog blagoslovil vso Dobravsko vas, idilične griče in dobrane, trtice in njivce, naše hiše in otročje. Posebno za to slednje molimo ob slavni tristoletnici naše cerkve v Dobravi! — R. B.

Novi grobovi

m Umrlj so: v Kranju 74-letni Anton Majdič — V Ljubljani so odšli v večnost: uradnica drž. tel. Antunija Spolouak, poštni zvanikič Karl Martinček, škofstavec v p. Frane Podražaj, Toni Dezanj roj. Bolec, Pavla Drol roj. Rupert, fin. rač. inšp. v p. Josip Juh, višji tehn. sv. inž. Avrelj Kopalj. — Naj počivajo v miru!

Kako se privabijo obiskovalci.

V nekem večjem mestu Francijo sta slavni skladatelj Liszt in pevec Rubini napovedala vrsto koncertov. Kako pa se začudita, ko zagledata nekega dne samo petdeset poslušalcev v dvorani. Vendar je Rubini pel mojstrsko in Liszt je igral s svojim običajnim ognjem. Ko je bil koncert pri kraju, stopi kraju, stopi Rubini na rob odra in izpregovori:

»Gospo in gospodje! Sedaj, ko je koncert končan, vas prosiva, da nama izkažete čast in groste s nama večerjat.«

V prvem trenutku se osupli povabljeni niso mogli odločiti, toda ker je bilo vabilo prav za prav zapeljivo, so ga sprejeli. Večerja je bila prav obilna in je stala Lisztu in Rubini 500 frankov.

Prihodnji večer je bila dvorana nabitno polna, toda skladatelj in pevec sta bila previdna dovolj, da nista ponovila povabila prejšnjega večera. Njuna zvižaja se je obnesla nad vse pričakovanje, kajti blagajna se je tisti večer vrhoma napolnila.

Deber nos. Odvetnik: »Drugi teden moram zagovarjati nekega divjega lovca.« — Sosed: »Aha! Zato tako lepo diši iz vaše kuhinje!«

Ima prav! Učitelj: »Tonček, kakšna je razlika med bliskom in električno lučjo?« — Tonček nekoliko pomišlja in odvrne: »Blisk je zastoj, električno luč pa moramo plačati!«

Pustni nasvet za nesrečno zaljubljenca. Marka je zapustila njegova Anka. Nič več ne mara zanj. Marko ji piše, jo roti, ji obeta nebesa na zemlji, ji objublja novo obleko. A odgovor je vedno isti: »Zaman!« — Pa mu pade v glavo še nova domislica in piše pismo: »Pridi, o sosedovi Rezi ki sem nekaj izvedel in te bo zanimalo!« — Anka se je takoj vrnila.

Brezlična telegrafija. Tetka: »Slavko, ti imaš šole in mi boš gotovo vedel povedati, kaj je brezlična telegrafija.« — Slavko: »To je enostavno, tetka. Misli si psa, ki bi bil tako dolg, da ima glavo v Ljubljani in rep v Novem mestu. Če mu stopiš v Ljubljani na rep, bo v Novem mestu zavilil. To je jedro telegrafije. In če si sedaj isto predstavljaš brez psa, je to brezlična telegrafija.«

Po navedilih. »Gospodična, ali igrate klavir po navodilih svetega pisma?« — »Kako?« — »Da desnica ne ve, kaj dela levica.«

Med prijateljskimi. »Neki moški me je nagovoril v parku. Sumim, da je bil trgovec z dekletci.« — »Ne verjamem. Prej trgovec s stari-nami.«

Anglija in raj. Rudyard Kipling je rad pripovedoval naslednjo zgodbo: Misijonar v Indiji je poizkušal izpreobrniti nekega domačina. »Ali ne bi rad prišel po smrti v raj?« ga je vprašal, ko je bil mož že čisto pripravljen za krst. — Ind je samo odkinal. — »In zakaj ne?« se je začudil misijonar. — »Ker ne verjamem, da bi bilo tam tako lepo, kakor pripovedujete,« je dejal Ind.

Opresnost. Jaka pride v kuhinjo: »Poslušajte, Marija,« reče kuharici. »Jutri pride moja tašča in misli ostati tu mesec dni. Tu je seznam jedi, ki jih ima najrajši. Če akuhate le eno samo izmed njih, boste leteli!«

Ciganska. V neki župniji je župnik pripravil zimsko pomoč za svoje siromake. Ko je delil krompir, je za to zvedel tudi cigan. Podal se je s svojim sinom in dvema vrečama v župnišče. Sinu naroči, naj z eno vrečo čaka pred vrati, dokler sam ne dobi krompirja. Cigan je v župniški veži živahno opisoval svojo revščino. Župnik mu pravi: »Dobil boš krompir, če se znaš lepo pokrižati.« Cigan se malo zamislil, nato pa se naglo pokriža z besedami: »V imenu Očeta in svetega Duha. Amen.« — Župnik: »Ej, stop malo! Kje si pa Sina pustil?« — Cigan: »Hm, tam!« pred vrati stoji in drži vrečo.

Mesečno 13.000 ton nafte pridebo v albanskem Devoliju.

Vihar je napravil ogromno škodo v španski pokrajini Malagi.

Z novim školskim letom bodo v nemških šolah rajha uvedli eno'no pisavo z latinskimi črkami namesto dosedanjih nemških.

Vse zaloge mesa v škatlah je sprejelo pod svoje nadzorstvo italijansko min. za gozdove.

Rimski vodovod daje na dan 455.000 m³ vode, Cerevee pod Gorjanci. Oni ponedeljek dopoldne je pri nas uničil požar lepo stanovanjsko hišo delavca Martina Bartolja. Obenem s hišo je zgorela tudi vsa oprava in nekaj denarja.

Vatikanski uradniki in upokojenci so dobili vojne draginske doklade. Posebno za družinske članke je povisek izdaten.

Veliki godni požari so izbruhnili na grškem otoku Evbeji.

Enotne opeka hočejo uvesti v Nemčiji. Enotna mera je določena za dolžino 25 cm, v širino pa 12,5 cm.

Letošnji kongres Pax Romana, mednarodne katoliške visokošolske organizacije, je bil v Bogoti v Kolumbiji ter je bil dobro obiskan.

Smrtina irtev letalske nesreče na poti iz Severne Amerike v Anglijo je postal predsednik mednarodnega olimpijskega odbora grof Baillet-Latour.

Vojaško vešbanje vseučilišnikov je poslej sestavni del načrta vseučiliških študij na Japonskem.

1100 dnevni časopisov izhaja na Japonskem; največji med njimi je »Osaka Mainichi Šimbun« in ima dva milijona dnevne naklade.

Dne 7. septembra je umrla mati ameriškega državnega predsednika Roosevelta.

Blizu 6 milijonov mladine bo hodilo letos v razne šole v Italiji.

Obvezno zavarovanje tobaka proti tofi je uvedel hrvatski kmetijski minister.

Pred 120 leti se je rodil eden največjih nemških učenjakov, znameniti fizik H. von Helmholtz.

Načrt posebnega stratosfernega balona, s katerim namerava doseči višino 30 km, je izdelal v Buenos Airesu živeči Italijan inž. E. Olivero. V stratosfero bo poletel iz Južne Amerike.

555 gledališč s 300.000 mesti je bilo v gledališki dobi 1940-41 v Veliki Nemčiji. Razen tega je bilo še 142 gledališč na prostem z 260.000 mesti.

V ameriški tovarni so izdelali magnet, ki potegne štiritisočkrat več kakor sam tehta.

70 oseb je bilo ubitih in francoski postaji Choix pri trčenju vlaka z lokomotivo.

Z ribami do vrha napolnjen portugalske ladje so se vratile z Grenlandije in Nove Fundlandije v Lizbono.

Najhujši strup. Znanstveniki nekega državnega laboratorija v Transvaalu so raziskali rastlinsko vrsto, ki jo imenujejo adenija, in so pri tem ugotovili, da je sok te rastline 5000 krat bolj strupen od strihnina. Ta strup je gotovo najmočnejši, kar jih človeštvo sedaj pozna.

Človeška govorica. Neki švicarski znanstvenik je izračunal, da izgovori vsak človek povprečno 18.000 besed na dan. Te besede bi morale izpolniti 54 strani srednje velike knjige. Če bi hotel človek, ki bi dosegel starost 70 let izdati vse, kar je v svojem življenju izgovoril, v tiskani besedi, bi moral dati natisniti 4500 knjig po 300 strani.

Nova kovina »niob«. Nemci so iznašli zadnje čase več kemičnih izdelkov. Tako so nedavno odkrili postopek za izdelovanje nioba, kovine, ki sliči po barvi platini, tali pa se šele pri 2500 stopinjah C. Kovina se lahko vari z drugimi kovinami. Niob bodo uporabljali za izdelovanje zdravniških priprav, kajti niob ne rjavi, prenese koncentrirane kisline, prav lahko pa ga tudi obdelujejo.

Srečni študentje. V Kalru, Egipt, se nahaja državna univerza, stara že nad tisoč let. V isto pohaja okrog 15.000 študentov; učna doba traja 15 let. Zanimivo je pri tem dejstvo, da so vsi študentje prosti vsake šolnine in drugih stroškov; vse imajo zastoj, poleg tega dobivajo še nekaj mesečne plače.

ČLOVEK IN ZDRAVJE

Zakaj hrup škoduje?

Cisto nagonsko si želimo iz mestnega trušča v mirnejša preostanja ali celo še dalje na deželo. Ne da bi mogli povedati zakaj, čutimo sami, kaj nam je potrebno: mir. Na kakšen način se kaže, da nam mestni truš škoduje? Eden izmed znakov je ta, da prične žledece stavkat. Ne proizvaža več toliko soka, kolikor je potrebno, in tako se tudi jedi ne morejo zadosti prebaviti. Zavaljo tega trpi zdravje.

Zdravniki z državnega vseučilišča v Zapadni Virginiji pa so odkrili sedaj še nekaj čudnega: visoki zvoki nam škodujejo bolj nego enako glasni globoki zvoki. Hrup, ki ga proizvaža n. pr. pnevmatsko kladivo, prenašamo dosti težje, če ima visok zvok, nego če je zvok globok, pa čeprav je ta enako močan ali pa še nekaj močnejši. Žledece nam to izdaja: ob visokem zvoku stavka temeljiteje.

Seveda ne velja to za vse ljudi enako. Marsikdo vzdrži hrup, ob katerem napadajo drugega še slabosti. V splošnem pa velja, kar smo povedali.

Nahod, ki ga povzroča seno oziroma cvetni prah. Včasih povzroči že prvi izprehod po cvetočem travniku neprijetnosti: ščeganje v nosu, solzenje oči in kihanje nam zagrenijo življenje. Temu se pridružijo še bolečine v glavi in v težkih primerih celo mrzlica ali vročica. Na žalost nimamo dosti pomočnikov, da bi ozdravili to bolezen, kadar se pojavlja. Edino sredstvo, da jo olajšamo, je, da ostanemo dan ali dva v hladni, temni sobi. Vnete oči si umivamo z kamilinim čajem in nos namažemo znatraj z vazilino. Vsakdo mora priznati, da je takšno stanje vse prej kakor prijetno. Nahod povzroča drobni cvetni prah, ki plava v zraku ob času, ko cvete trava. Ta pride v nos, razdraži sluznice in povzroči vnetje. Seneno mrzlico dobijo samo tisti, ki imajo preobčutljive sluznice.

Premalo otrok. Po podatkih švedskega letopisnega urada je švedski narod jako ogrožen. Predsednik odbora za narodno blaginjo, Wohli je izjavil, da bi se moralo na švedskem roditi vsako leto 35.000 otrok več, če hoče narod še obstati. To se pravi, da mora na švedskem nameste 85.000 otrok, priti na svet 120.000 otrok. Vsaka družina mora imeti vsaj 4 otroke. Zdaj je na švedskem zmeraj več starih ljudi in zmeraj manj družin z otroki. Wohli je pripomnil, da je enako kot na švedskem, sploh skoraj v vseh državah belega plemena.

Sapa mladih ljudi. Na nekem starem rimskem kamnu so zasledili tale napis: »Eskulapu in Zdravju posvetil Klodij Hermippus, ki mu je sapa mladih deklet dala učkati starost 115 let in 3 dni.« Hermippus je bil baje učitelj na neki rimski dekliški šoli in so mu dekleta zjutraj in zvečer dahnila v obraz. Še veliki zdravnik Boerhave, ki ima neka dunajskega česta po njem ime, je svetoval staremu in slabotnemu amsterdamskemu županu, naj spi med dvema mladima človekoma, in ve povedati, da je sivolasi mestni poglavar res postal krepkejši.

Želodova kava je zdrava in redilna. Posebno se je priljubila švicarjem, kjer prodajajo prazen želod v drogerijah in lekarnah. Ljudje zbirajo želod pod drevmi, ga očistijo in razgrnejo po vročem štedilniku. Ko luščina poč, želod izluščijo in ga pražijo kakor kavo. Ker se želod nerad melje, ga stolčijo prej v možnarjih.

Egiptjani so imeli v drugem tisočletju pred našim štetjem očesno mazilo, ki je sestajalo v glavnem iz žveplovega antimona. V arabskimi se imenuje ta črna maža kol, s členom »al Kol«. Pozneje so s tem imenom nazivali ne samo očesni lek, temveč sploh vsako fino snov, tudi če ni vsak droben prašek in še pozneje imela oblike praška. Tako je polagoma nastala označba al-kol (alkohol) za tenki in bežni vinski cvet. Zanimivo je, da se je stari pomen besede alkohol ohranil do današnjega dne v drogistski stroki, kjer imenujejo v cenikih zelo drobne praške drog »alkoholizirane« (alcoholisatus).

Delavec, ki se hoče vzpodbuditi s pijačo, podpiše menico na svoje telo, ki jo mora od dneva do dneva podaljšati in ki je nikdar ne more plačati, dokler ni slednjič bankrot.

Pravi tip Japonca.

Japonska — Nipon no teikoku (Cesarstvo vzhajajočega sonca) — je največja oceanska in vulkanska država otokov na zemlji. Ker je prevzela evropsko tehniko, gospodarstvo in ureditev vojnih sil, je postala »Dežela vzhajajočega sonca« s skoraj 100 milijoni prebivalcev, odločilna država Vzhodne Azije.

Japonska sestoji iz štirih velikih otokov, ki nosijo imena: Hondo, Sikoku, Kiušiu in Jesso. Dalje so bili priključeni v zadnjih desetletjih japonskemu življenjskemu prostoru: polotok Korea s 1619 otočki, otok Formosa, polovica Sahalina itd.

Večina japonskih rek ima kratek tek hudourniške oblike in je v spodnjem teku običajno zajezena ter zato bolj uporabna za pridobivanje električnih in drugih sil, kakor za rečni promet. Na otokih je do 50% gozda. Na Koreji pa so lesovi izsekani in jih v zadnjih letih s težavo na novo zasajajo.

Preobširno bi bilo seznaniti bralce z zanimivo zgodovino države, ki obstoji že nad 2600 let. Naj navedemo na tem mestu samo par važnejših dogodkov v 20. stoletju.

Leta 1904/5 je Japonska premagala Rusijo in je postala velesila. Leta 1910 je Japonska prevzela v svojo oblast Korejo. Leta 1915 je prišla Vzhodna Mongolija, Santung in Fokija pod japonsko koristnostno območje. Leta 1923 je bil na Japonskem hud potres, ki je napravil ogromno škodo in skoraj popolnoma uničil japonsko prestolnico Tokio in veliko pristanišče Jokohamo. Leta 1932 so japonske čete zasedle Mandžurijo, jo ločile od Kitajke in jo proglasile za svobodno pod japonskim varstvom.

Nosilnica za japonskega cesarja.

Največjo skrb prizadeva Japonski njen letni nad 700.000 duš broječi prirastek, posebno še zato, ker se branita japonskih priseljencev tako Avstralija, kakor Severna Amerika.

Glavna vera na Japonskem je budizem, uveden okrog leta 550 po Kr. Pokrstitelj Japonske se je začelo za Frančiška Ksaverja, ki se je izkrcal na Kogošimi leta 1549. Do leta 1600 je prevzelo kriščansko vero okrog 1 milijon budistov, med njimi

Mala Japonka

odlične osebe iz najvišjih japonskih krogov. Od leta 1592 do leta 1637 je divjalo na Japonskem eno najhujših preganjanj kristjanov, ki je katolištvo skoraj docela zatrla. Leta 1889 je bila proglašena verska svoboda, na kar je krščansko gibanje začelo v novem poletju. Leta 1891 je bila ustanovljena katoliška nadškofija v Tokiu in njej podrejene škofije v Hakodatu, Osaiki in Nagasakiju. Leta 1908 je bilo katoliško delo kronano z novo ustanovitvijo katoliške vseučilišne v Tokiu.

Protestanti so začeli s svojim delovanjem leta 1859 in so dosegli nekaj manjših uspehov, ker jim je bilo na razpolago mnogo misijonskega osebja in so jim bila zagotovljena velika denarna sredstva

Dežela vzhajajočega sonca

Na japonskem trgu.

za šole in druge kulturne ustanove. Rusko pravoslavje pa se na Japonskem ni moglo uveljaviti. V Državi vzhajajočega sonca stalno nazaduje.

Z raznim časopisjem je Japonska prav dobila založena, saj izhaja tam več kot tisoč raznih listov, med katerimi je največ nepolitičnih.

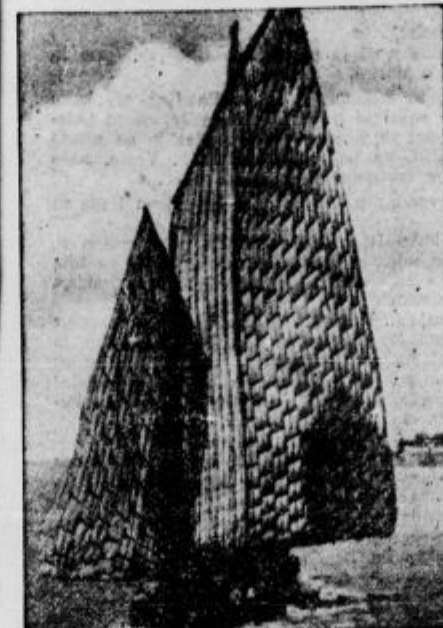
Po zunanosti so Japonci nizke postave, blede, rumene polti, temnih posevnih oči in črnih las. Japonci so zelo snažni in pridni, pripravi in hitri, zapopadka. Globoko čutijo z naravo, so hrabri, častihlepi, narodno zavedni in ponosni. Odkar so prevzeli evropsko omiko, je skoraj izginila razlika med treh družabnih skupin, v katere so bili mnogo let razdeljeni. To so bile: plemstvo, takozvani samuraji in preprosto ljudstvo.

Japonci stanujejo v mestih večinoma v enonastropnih hišah, v katerih so stene iz lesa in papirja. Pohištva imajo zelo malo, pač pa obsega najmanj domek tudi večji ali manjši vrt, v katerem se Japonci s svojo družino tako rad mudijo.

Zakonsko življenje na Japonskem ne pozna mnogoženstva, oziroma mnogomoštva, vendar je vzema budistična ženaka še vedno nekaj podrejen položaj, čeprav se v novejšem času precej uveljavlja.

Minister si sezuva čevlje, preden gre v cesarjevo palačo.

Jadrnica z jadr iz trsa

Plače na Japonskem so zelo nizke. Tako ima ministrski predsednik samo 3000 dolarjev letnih dohodkov. Delavke po tovarnah zaslužijo po 1.50 dolarjev na teden za 70 urno delo. Družina štirih oseb se lahko skromno preživlja z 20 dolarskimi centi na dan, ker je življenje zelo poceni. Tudi lepo obleko dobiš na Japonskem za 5 dolarjev.

Japonec se kopa vsak dan proti večeru. Vodo segrevajo v kopalni kadi, ki je na kmetih iz žgane glinice. Pod kado je ognjišče, v katerem kurijo.

Deček v vojaški uniformi in deklica v starinski noši

Ko se je voda segrela od 45 do 50° C, stopi v kad najprej oče, potem pridje na vrsto drugi.

Tudi najrevnejši Japonec se zvečer kopa. Ako sam nima kopalnice, gre z vso družino v javno kopel. Mati in hčerke gredo v žensko kopel, oče in sinovi pa v moško. V teh kopalnicah je velik bazen (kopalni prostor), napolnjen s toplo vodo. Tu čepijo stopine Japoncev in uživajo gorko kopel, otroci pa vriskajo in drug drugega polivajo. Nato gredo vsi domov. Po mestih vidimo v večernih urah cele trupe ljudi s milom, glavnikom in zobno ščetko v rokah.

Japonska leži, kakor je znano, na vulkanskih tleh. Ze od nekaj bruhajo tam ognjeniki ogenj in

Boginja Kvanon s 1000 rokami

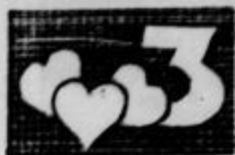
žveplo. Tudi danes naletiš po vsej deželi na vroče vrelce. Najbrže so se Japonci že v starih časih v teh vrelcih navadili na kopel. Japonci ne sede k večerji, preden se ni okopal. Zaradi tega imajo tudi gostilne kopalnice za goste. Ako vprašajo trudnega Japonca v gostilni, kaj bi rad, bo navadno najprej zahteval kopel.

Muzej brad in dolgih las. Pariški brivci so sklenili, da uredijo muzej, v katerem bodo kazali brade in lase, kot so jih ljudje nosili tisočletja pred nami. Tam boš lahko videl med drugim tudi modele z dolgimi bradami, kot so jih baje nosili v prvi zgodovinski dobi, nadalje bodo razkazovali najstarejše britve do najnovejših izumov.

Kje je zrak najbolj suh? Ne v puščavi Sahara. Ondi je zrak celo vlažen, če vzamemo za merilo tisto suhoto, ki je v električni žarnici. Tu je že vlaga, ki ima eno desetisočinko, odveč. Če je pa v njej za štiri desetisočinke vlage, pa luč že čez nekaj ur ugasne. Če bi razdelili kapljico vode na 68.000 električnih žarnic, ne bi nobena več gorela, čeprav bi prišlo tako neznansko malo (68 tisoč del) te kapljice v eno žarnico! Seveda je nemogoče, da bi kako živo bitje — in najmanj človek — moglo živeti v taki suši.

Japonski poročni obredi.

Franc Jaklić

SE BORE ZA MOŽA

kem trenutku se je spomnil, kdaj se mu je Lenčika tako prikupila. Spomnil se je, kako je prišel z Marto do korita, kjer se je njima pridružila in dala njegovi hčerki medeno srce. Takrat ni čutil, kaj to pomeni, a čim večkrat se je spomnil tega, tembolj je bil prepričan, da ga nekaj vleče k njej.

»Ko bi to vzel,« je menil večkrat sam pri sebi in mislil na tisto srce, na Lenčiko in na ženitev.

Tisto nedeljo je sedel pri njem sosed in ga je izprijaval to in ono. Vedeti je hotel, ali se oženi, ali kako, ker je videl, da mora kako prekriti, ker brez gospodinje ne more biti. Obrat je Marko mislil na to in ono žensko ter jo hvalil, da je dobra, da ima denar...

Pa čimbolj je sosed Markove misli navajal drugam, tembolj so silile h škendrovi Lenčiki, k oni ponižni, blagi deklici, ki ima srce tudi za otroke.

»Omenim se, pa tako vzamem, da bo imela rada otroke,« je povedal pozvedujočemu sosedu.

Več pa ni hotel povedati ta Marko, a sosed je bil za enkrat zadovoljen in je hitel domov povedat ženi, da bo Marko skoraj ženin.

Marko je sedel sam z otroki, govoril z njimi in mislil na Lenčiko, pa premišljal, ali bi jo snubil, ali ne. In srce mu je dejalo: »Snubi jo!... Vzemi jo!...«

In takrat, mrakovi so padali, prišumi okoli ogla tašča. Marko osupne. Tašča se je držala napeto kakor obnebe pred nevihto. Pogledala je Marka ostro, kakor bi mu hotela predreti v skrajni kotiček njegove duše.

»Vi tukaj?... Pa tako kesno?« vpraša plah in začuden.

»Ali ti ni prav?«

»I prav!... Kaj sem vas kdaj podil od hiše kati? Noč bo, pa se mi čudno zdi, ker šele sedaj prihajate.«

»Saj bi ne prišla!... Pa če človek take reči zve, mora iti.«

»Kaj pa je?... Kaj ni prav?...«

»Pa pojdiva v hišo, da se pomeniva, ker ni, da bi se zunaj take reči menilale.«

»Kakšno?«

Marko vstane in nese dete v hišo, drugo po-grabi tašča.

Gredoč premišlja Marko, kaj bi bilo, pa se ni mogel domisliti ničesar.

»Tak' tako!« začne tašča. »Lepe reči sem zvedela o tebi... Ha!... Komaj si pokopal rajno, imaš že ljubice... Tak' tako ljubezen imaš do rajne, do otrok in do nas?«

»Kakšne ljubice imam?« skipi Marko.

»Kar molči!... Vse vem... vse je očito... Da greš ti tako narejat!...«

»Kakšno?«

»O, uboga naša Jerica! Vsa je bila zaverovana v te. Samo nate je mislila, pa ji greš tako narediti, da revica kar blazni in gotovo bo zbolela, tako ji je hudo.«

»Zakaj?... Kaj sem jaz kaj kriv?«

»Kdo paki!... Ti, ti, pa nihče drugi. — Veš, da je vedno mislila nate, in vsi smo bili zadovoljni, da se vzameta, kar bi bilo edino prav... Pa to naredi!«

»Kaj sem pa vendar naredil Jerici?... Še pogledam je ne!«

»Kje je pa tisti prstan? Ha?... Ali ga nisi dal tisti mladi, tisti škendrovi Lenčiki, da se sedaj postavlja z njim?«

»Prstan?« se začudi Marko. »Prstan?... Da bi bil jaz Lenčiki prstan dal?«

»Niš ne tajiti!... Dal si ga... Dekle je samo videla. Zato ji gre ob pamet... O, moja dobra hčerka!... O uboga Jerica!...«

»Jaz nisem dal nobenega prstana, tudi škendrovi Lenčiki ne!« jo zavrne Marko.

»Kaj boš tajiti!... Saj ga deklet, naša Jerička dobro pozna... Saj ga je že nosila, sedaj ga je videla pa na Lenčikini roki. O, ne boš utajil ne! S to mizeo se pečaš!...«

Marko se nasmeje.

»Sedaj se pa še posrehuji!... To imam za dobroto, da smo s teboj v blazni stopili!...«

»Jaz se vam ne posmehujem, ampak neumno me mi zdi, da vam prstan po glavi rojč.«

7

»I, rojč!... Saj mora rojčiti!... Jaz sem mislila, da boš dal prstan naši Jerici, pa ga daš tisti škendrovi, ki nihče ne mara za njo... Veš, a sam te bodi!«

»Ali poznate tudi vi tisti prstan?«

»Kaj bi ga ne, saj mi ga je rajna dostikrat pokazala. V temi ga poznam!«

»Prav. — Sedaj pa poglejte!«

To reči odpre skrinjo, vzame škatico in jo odpre, pa pokaže prstan.

»Ali ga vidite?... Ali je pravi?«

Stari se pobesi nos in osramočena prizna:

»Ravno tisti je... O, da se je tako premotila!...«

»Kaj pa komu ta prstan mari?«

»I mari!... Ako bi jaz koga rada imela, bi se tudi brigala zanj... Pa kdo ji je prstan dal?«

Pa ravno takega!... O, da se je naša Jerina tako premotila in jo tako premikastila, tako opraskala!...«

»Katero?«

»To škendrovo Lenčiko.«

»Zakaj?«

»Zaradi tebe in tega prstana.«

»Zaradi mene?«

»Zaradi tebe!... Ti si tega kriv!«

»Jaz kako vendar?... Za božjo voljo!«

Zakaj pa nisi Jerici precej prstana dal?...

Pa bi tega ne bilo.«

»Jaz? Naj bi Jerici prstan dal?«

»I, kako pakte!«

»Tako!... Vidite?«

Pa potegne s prstom pod nosom.

»Jerico poznam in ji nikoli ne dam prstana. Pa tudi izbirali mi ne bosla vedve nobene, da vest!...«

»Pa jo boš vzel!«

»Pa si jo bom sam izbral!«

»Jerico boš vzel!«

»Ko bi je ne poznal!... Pa jo poznam!«

»Kaj ni čedna in pridna?«

»Le imejte jo!«

»Tak' je ne boš vzel?«

»Nikoli!«

»Ha!... Bomo videli!... Ako Jerice nečeš, pa nobene, nobene, da veš!«

»Hahaha! Tisto pa, kakor bole!«

Tašča ga ježno pogleda in gre.

»Zaradi mene je bila Lenčika tepena, zaradi mene?«

Tega bi ne bil nikdar mislil,« si je dejal potem Marko in še bolj mislil nanjo.

Ko Jerica zve, da ima Marko še oni prstan, je bila potolažena, ker je mislila, da Marko za njo še ni izgubljen, pač pa jo je zelo skrbelo, kje je dobila, Lenčika tisti prstan, ki je tako podoben onemu.

»Le kdo ga ji je dal?«

Toda nihče ni vedel, ampak mislil si je vsak:

»Nihče drug kakor ta Marko.«

XI.

Komanov Marko se je bil naveličal vdovstva. Brez gospodinje ni mogel biti več in otrokom je bilo treba matere. Smejal se je, ko ga je hčerka izpraševala: »Ali bodo teta še takega srčka dal?«

»O, še šel!... Le pridna bodi!«

Pa se mu je dobro zdelo, da tudi otrok ni pozabil Lenčike.

»Lej!... Lej!... Kako ti otrok poznate je dejal sam pri sebi in še bolj mislil na njo.

Naposed ni imel nobenih dvomov več. Zavrgel je bil Jerico in Marto ter vse druge, ki so se mu tako slučajno nastavlale, in je šel snubit Lenčiko.

»Ti si bila enkrat zaradi mene tepena, kaj ne?« jo je vprašal Marko.

Lenčika zardel.

»Pa po nedolžnem... Zaradi prstana, ki ti ga nisem bil dal... Na, ako hočeš, dam ti ga sedaj!...«

Lenčika ga pogleda hrepeneče, a on ji ponudi prstan.

»O, ravno tak je!« vzklikne Lenčika nehote in ga ogleduje.

»Ali ga že imaš?«

»O, kajpada!... Pa ravno takega!«

»Torej potem mene ne maraš?... I, kdo ti ga je pa dal?«

»Oj juda sem ga kupila sama.«

»A, zatorec je Jerica planila po tebi, hahaha... Ali si še huda na njo?...«

»Nič več!... Je vsaj vedela, da te imam rada!...«

»Ali me imaš?... Pojdeš li z menoj?...«

Lenčika pogleda mater.

»Ako je zate,« meni mati.

»Všeč si mi in pa otroci te imajo radi. Mica te kar ne more pozabiti. S tistim 'srcom' si se bila tako prikupila.«

Lenčika si natakne prstan in ga ogleduje, zadovoljno se smehljajoč.

»Pojdeš z menoj?«

»Marko, s teboj pa, kamor hočeš,« dahne Lenčika in mu stisne roko.

»Veš, otroke imam.«

»O, ti so potem tudi moji.«

»Pa se vzemita, ker se imata tako rada!«

pritrudi mati, ko je videla, da sta tako drug za drugega.

»Pa boš imela otroke rada?«

»O, rada, rada!«

»Pa mene tudi?«

»I, kajpak, tudi!...«

»Pa bo pomanjkanje in trpljenje.«

»E, kaj tisto!... Da bom le tebe imela!...«

Lenčika je bila nevesta.

V nedeljo so potem oba vrgli raz leco ljudem v zobe.

»Hahaha,« se je zasmeljal v predzadnji klopi Zaman in je sunil s komolcem sosedu. »Ali si siš?... O, jaz sem vedel, da bo tako.«

»I, kaj pa hočejo?«

»Mora se, da bo imel vsaj mir pred žensko mi. Kako so pa šle za njim!...«

»Ta Lenčika?«

»O, druge še bolj!... Jaz sem videl... Rojnikova dekla se je kar metala za njim in ta Jerica, sestra rajne, se je pa tepla zanj.«

»Kaj praviš!...«

Takrat je pozvonilo.

Rojnikovi Marti je udarila vsa kri v glavo in na srce ji je pala teža; ko bi ne bila tako trdnih nog, pa bi se bila zgrudila. Tako se je zdržala in do konca maše ji je odleglo.

Ko je šla s tovarišicami domov, začne: »Pa ga je dobila.«

»Ga je...«

»Vdovca, hihhihi... pa koliko je trpela zanj!... Ve ne veste!...«

»Vemo... tepena je bila!...«

»Pa še kako... In kako je drsala za njim. Jaz sem videla!... Srček mu je kupovala, da ga je ujele. Pa še misli: Bog vé, koga je dobila!...«

»Vdovca!...«

»Pa troje otrok!... hihhihi... Zibala bo lahko precej!...«

»Hehehe!...«

»Jaz bi ga že ne marala, naj bi se mi še tako ponujal.«

»Vdovca?... Saj se nam še fantov ne manjka!...«

»O, vdovca pa že ne!... Rajša sem sama do konca!...«

»Hehehe!...«

Jeričina mati je pa razlagala prijateljicam in znankam o Marku.

»Niš ne rečem, je že... Pa Bog vé, kako dobro se rajni ni godilo, zato ga Jerica ni hotela!... O, saj se ji je ponujal!... Jaz je pa nisem hotela siliti, se bo že še mogla!... Veste, naša Jerička je izbirčna: vsak ni za njo!...«

»Pa vendar pravijo, da se je enkrat tepla za Marka.«

»O, kako je svet zloben! Za neki prstan se je, ker je mislila, da je od rajne, ki bi ga bila rada imela za spomin, ker jo je tako rada imela.«

»Tak' tako!«

»Tako!... Tako!... Svet pa narobe obrne!«

Ko sta šla Marko in Lenčika od poroke, je gledala Marta nevoščljivo izza vogala in mislila: »Kdaj bom pa jaz tako?... Da bi bila to vedela! Veliko 'srce' s štirimi papirčki bi mu bila kupila!... O, sedaj bom že vedela!...«

Prestregel ju je tudi Zaman.

»Ali ti nisem pravil, Marko?... Pa danes gresta sama! Vesta, kje smo se bili srečali?...«

Druga je pa ostala.«

»I, kajpak!... Obeh ne morem vzeti!...«

»Prav si izbral!... Na srečo!...«

Ko sta bila Lenčika in Marko sama, se ga je oklenila okrog vratu in ga stiskala: »Moj Marko!... Moj Marko!... Moj ljubi mošče!«

Marko se je smejal in jo poljubljaj.

»Moja Lenčika!...«

Skrivnosti Gornje vahte nad Kazeljami

Kakor venčana glava izgleda kazeljska »Gornja vahta« s podrtino starega tabora, ki jo obkroža. Močno zidovje je moralo biti Velike stene leže vseprek nepretrgano krog in krog, pomešane z drobnejšim gručem. Le na par mestih so predrli domačini ta silen kameniti venec in so odvrgli gruča, da morejo z vozom do vrha, kjer imajo svojo zemljo. Ko stajiš na teh podrtinah, visoko nad raško dolino s Btljakom nasproti, te prime nehoti želja, da bi vso to podrtino prevrgel in preiskal. Trdno upaš, najti pod njo nekaj, kar bi ti povedalo o izvoru in o zgodovini in o kdo ve kakšnih silnih dogodkih, ki so vezani na ta najzgovornejši kraški tabor. Upaš najti ostanke starih obrambnih sredstev, znamenja in spomine starih Kazeljcev, ki so tukaj delali, se potili in se skušali tukaj zavarovati pred kd ve katerim sovražnikom, ki jim je stregel po življenju... Zaman! Kmalu sprevidiš, kako si majhen in brez moči proti temu ogromnemu gruču, žalost nad lastno nemočjo te prevzame in kakor stoteri in stoteri pred teboj se vrneš sopot tja, od koder si prišel.

Posebnost kazeljske Gornje vahte

Ne dajo se potlačiti ustna izročila o kazeljski Gornji vahti. Slišali smo že naše dede, ki so govorili, da ima Gornja vahta podzemski hodnik, da vodi od njenega vrha najprej navpično v globino in potem postrani skriti podzemski rov v kazeljsko vas; da se podzemski rov izteka izpod zemlje tam nekje med Kjudrovimi in Moranovimi, da so med obleganjem hodili Kazeljci in njihovi sosede ponoči skozi to podzemsko pot v vas po živila. Trdili so celo to, da je bil konec te trdnjave sledeči: Sovražnik je bil v premoči, domačini se niso mogli več braniti in so se spustili v podzemski rov. Sovražnik je tabor zavzel in jih je noter žive razidal. Žalostno so našli predniki noter poginili. Med ljudmi živi celo to izročilo, da so nesli ti stari, še poganski Kazeljci, v rov s seboj vse svoje dragocenosti in da se nahaja v rovu celo njihov malik, kar bi bilo precej veliko zlato tele. Kraški zgodovinar, tomajski dekan in kanonik Matija

Sila, se je kaj rad menil o Gornji vahti in tudi o tem zlatem teletu.

Ni brez podlage

Na vrhu Gornje vahte je zelenica. Ni gmajna, pa tudi travnik ni. Rabijo jo za pašnik. Redki borovi rastejo tu gori in sanjajo morebiti o tistih dneh, ko so sovražniki, ali Turki ali moraki roparji, kdo ve, oblegali ta tabor in so se domačini upirali nasilnikom ter upali in se bali in se tresti pred negotovim koncem in pred strašno smrtjo. Poleg teh borovcev, tako na sredi zelenice, je udrina. Na prvi pogled nič posebnega, saj smo na Krasu, kjer ima skoraj vsaka druga senočet kaj podobnega. Pravim, nič posebnega, vendar pa je ta udrina edina na Gornji vahti, torej če je res, kar govori izročilo, bi moral biti tukaj vhod v podzemski rov. Tudi je opaziti, da je stena, ki obdaja udrino, nekam obdelana. Na njej se zlahka opazijo, sicer že skoraj nevidna, a vendar še obstoječa znamenja klavirja. Tudi pod Vahto so znamenja. Svet se tako sumljivo zašuje, da bi se dalo sklepiti na neki rov, ki bi imel iti v Vahto oziroma iz Vahte.

Pridni Kazeljci

Vsa ta dejstva niso dala Kazeljem miru! Kajkrat so se vršile seje v Camutovi gostilni in so ugibali naši Kazeljci vsemogoče o tej Gornji vahti.

Bili so možje nenavadno žive domišljije, ki so trdili z gotovostjo, da je treba le malo dela in truda, pa bi se odprlo našim očem, kar skriva Vahta še stoletja. Marsikdo je potem že sanjal o dragocenem zlatem teletu in o tisočakah, ki bi si jih podjetni možje delili iz njegovega izkopička. Z vedno večjim zanimanjem so se ozirali nekateri proti skrivnosti Vahti.

Počilo je! Ni še tega deset let, kar so se odpravili nekateri na ogled, deloma sami, deloma v družbi.

»Dajmo začeti,« je bila beseda, »dajmo začeti! Če drugo ne, bomo vsaj razvozlali to skrivnost!«

»Jaz mislim, da bo to druga postojanka jama,« je menil drugi.

»Naj si bo že kar koli, naše prednike bomo našli in staro orožje in orodje, in če so bili res še pogani, bomo našli tudi njihove malike, in ti so bili prav gotovo zlati,« je trdil tretji.

Začeli so kopati v dveh oddelkih. Prvi od zgoraj, drugi od vznožja Vahte. Prvi je bil na boljšem, ker mu je kazala udrina jamo in odino pol v griček. Prva spodbuda je bilo dejstvo, da so našli jamo zasuto s samim gručem in zemljo. Kakor so se pogrezali v jamo, so bolj in bolj jasno opazovali znamenja človeške roke na skali, ki pada krog jame navpično navzdol. Jama sama pa je postala kmalu tako ozka, da je mogel kopati v njej le po eden, drugi so pa vlekli nakopani gruč iz jame. Meter za metrom globlje so šli.

Težje je bilo delo spodnje oddelke. Kopali so v globino Vahte, kamor je pa nanesta voda tekom stoletij veliko materiala. Že so mislili, da morajo biti blizu odprtine, zdelo se jim je celo, da postajajo udarci orodja bolj odmevajoči, ko se jim je nenadoma rov zasukal na ven in se obratno desno krog njih v goro materiala, katerega so že oni sami znosili iz globine. Vseposvoda pa znamenja človeške roke, ki je klesala po teh pečih. Obupali so: za njimi silni kup nanašene in slabo podprtega materiala, pot pa je kazala noter v to smer. Morali bi ves ta nagromaden gruč odpeljati, oziroma začeti velikopotežno in dolgotrajno delo po enotnem načrtu in pod močnim vodstvom izveščane človeka. Dalje bi bilo treba tem pridnim možem vsaj pobude in denarne pomoči in potrebnih priprav. Za pa so pa morali slišati namesto vsega tega le mnogo pikrih opazk in smešnega od strani takih, ki so nam vedno za pokoro pri vsakem dobrem delu.

Od vrha so prodrli še 19 metrov globoko in so prišli kakor oni spodaj na mrtvo točko. Mogoče je bilo treba samo še zadnjega napora, mogoče samo še par metrov vztrajnega dela in bi bili na cilju. Pa so delo opustili, seveda tudi zaradi opravi na polju, ki jim daje vsakdanji kruh.

Tako stoji sedaj zadeva kazeljske Gornje vahte. Seveda se ni zanimanje za njene skrivnosti prav nič ohladilo. Mogoče bo že bližnja bodočnost in novi zalet napasel našo radovednost, da se bo odprlo našim očem, kar čaka že devet ali deset rodov, da pride na dan.

Idealen rodoljub bi bil ta, ki bi prihitel našim pridnim Kazeljem s par tisočaki na pomoč, da končajo, kar so tako pridno začeli.

Smola barona Dorivala

14.

Konzul Rožič ni bil prav nič zadovoljen s hčerjo.

Ruta mu je vse povedala.

Pripovedovala mu je, kako sta se slučajno vozila v avtu. Ko je med vožnjo zvedela, da je gospod poleg nje slaven zločinec, se ji je zablistelo v glavi, da bi najela tega človeka, naj ji dobi pismo, ki ga je Adamek zaplenil. In še je povedala, kako je zvedela, zna li vlamljati in da ji je obljubil, da ji pismo prekrši. Gospod je držal besedo. Posudila mu je trideset tisoč dinarjev, po denar pa še ni prišel.

Konzul ni vedel, kaj bi, tako se je čutil.

Kar razumeti ni mogel, da ima spet v rokah pismo, ki mu je nakopalo toliko skrbi. Z veseljem je naročil blagajniku, naj izplača trideset tisoč dinarjev, kdor prinese hčerkino posestvo.

Ruti je pa rekel, ko ga je še strah prijemal:

»Ali bi ne bilo boljše, da bi mi bila prej povedala, kaj misliš storiti? Srečanja s takim človekom, kar tako sama, so vendar zelo nevarna. Zdi se, da tega nisi popolnoma zapovala?«

»Prav nič se ga nisem bala,« je trdila.

»Obnašal se je zelo obzirno napram meni. Bolj obzirno, kakor marsikateri gospod iz boljše družbe. Ne, oče, zame zadeva ni bila nevarna, zanj pa.«

Oče je zmajeval z glavo.

Kaj takega pa še ne. Marsikaj je že doživel, tam v Ameriki in v tem mestu, vendar bi vsega tega ne verjel, ko bi ne pripovedovala njegova hčerka Ruta, modra Ruta. Prve dni je bil zmerom v strahu, da se bo kaj pripetilo. Pričakoval je, da ne bo človek, ki je po hčerkinem naročilu ukrad pismo, prišel samo po obljubljenih trideset tisoč dinarjev, ampak bo še marsikaj zahteval po vrhu. Saj bi mu tudi rad več plačal. Da ima pismo v rokah, mu je dvakrat, trikrat več vredno kakor trideset tisoč dinarjev. In — čudo vseh čudesov — najbolj zanimivi vseh zločincev ne pride po denar! Niti po trideset tisoč dinarjev ne, ki jih je zaslužil. Čuden, čuden mož!

»Začeli si česa, Ruta! Kaj prav lepega! Ne bom gledal za nekaj tisočev, pravi oče hčeri.

In zdaj se je zgodil drugi čudež. Ruta je odmajala z glavo:

»Prav zares ničesar ne potrebujem, oče! Tedaj se je gospod konzul prav tako začudil, kakor takrat, ko je v hčerkinih roki zagledal zakleto pismo, ki bi ga bil tako rad do-

bil. Ni mogel zapopasti, da bi ne imela ženska, naj bo mlada ali stara, nobenih želja. Pa Ruta je ostala pri tem, kar je rekla. Prav ničesar si ni želela. Veselila se je samo, da je mogla očetu izkazati uslugo!

Čudno, čudno!

Različne misli so možu rojile po glavi. Slednjič si je rekel, da so morali napori za drzno početje dekleta vendarle zgrabit. Seveda so ga! Pa še kako!

Avtomobil je zapeljal pred glavne stopnice. Voznik je zahupal pred vilo. Točno, kakor vedno in povsod, je prišel konzul v spremstvu hčerke Rute. Ruta se je napravila, da se pelje z njim v mesto. V mestu je imela opravke. Zaduje čase je šla malokrat z doma. Tudi jahanje po živalskem vrtu je opustila.

»Poniglava je postala,« se začudi konzul.

»Ne gre mi v glavo!«

Tudi žena mu ni mogla ničesar odgovoriti. Ruta nosi nekaj s seboj, kar jo kolje, ji jemlje veselje, je postala resna in tiha. Mati se je zastoj trudila, da bi jo razveselila. Ruta je ostala redkobesedna in zatopljena.

Danes jo je mati prosila, naj se pelje s očetom v mesto in kaj nakupi. Upala je namreč, da bo mala sprememba deklet raztresla.

Ruta je želela v avtu. Bila je resna in molčeča. Zastoj se je konzul prizadeval, da bi ji zvalil veselje, prešerni smeh, ki ni nikoli onemel, kadar se je peljal z Ruto v pisarno.

Da se je Ruta zadnje tedne tako sprememila, konzul ni resno jemal, ker je bil zadnje čase ves zaposlen s kupčijami in je imel pravzaprav velike načrte, ki jih je hotel uresničiti. Že dlje časa se ni vozila z njim v mesto. Temu se kar nič ni čudil. Misli je, da ji je ljubša

Ribnica. Te dni je tačel Volčjakovo družino v Dolenjem Šahadu pri Novem mestu hudo udarila, iz nakega kraja so sprejeli sporočilo, da se je smrtno ponesrečil njihov najstarejši sin 21-letni Jože. S svojim bratom Alojzjem sta bila zaposlena pri gradbenih delih na novi stavbi Posojilnega doma v Ribnici, katerega vprav sedaj urejajo. Jože je bratral na podstrešju tla. Ko je hotel prenesti brusilni aparat, je najbrž prijel za električno dovodno žico in ga je tok na mestu ubil. Volčjakovi obupni smrtni krik so slišali bližnji zidari, ki so takoj prihiteli na podstrešje. Jože je ležal na tleh, v roki pa je krepko stiskal brusilni aparat. Vsi poskušali z umetnim dihanjem so bili brezuspešni. Volčjakovi družini izrekamo obridki izgubi najstarejšega sina, ki jim je bil v pomoč, nake sožalje!

St. Jernej na Dolenjskem. Z dekretom Visoke komisarije Ljubljanske pokrajine je bil imenovan za izrednega komisarija občine St. Jernej Jordan Karel, lesni trgovec in posestnik na Dol. Brezovici. V soboto, dne 6. sept. je došel iz Novega mesta okrajni načelnik g. Grasselli in mu izročil dekret. Vest o imenovanju novega župana se je hitro raznesla po vsej občini v veliko zadovoljstvo prebivalstva. Ljudstvo se zaveda, da je v njem dobilo sposobnega gospodarja, ki ljubi povsod red in ima pred očmi vedno skrb in blagor ljudstva. K imenovanju iskreno čestitamo in mu obljubljamo sodelovanje.

Podlipa pri Vrhniki. Lastno električno centralo smo si uredili v grapi nad vasjo. Zdaj napeljujemo luč po hišah. Vsa čast gospodarjem, saj so pokazali, kaj more aloga malih, a pridnih vaščanov.

Kranj. Zadnje tople dni se je kopalo več fantov v Savi. Pri tem sta 22letni Tugomir Vidmar in njegov 20letni brat Miloš našli v grmovju patrone in jo začela zatigati. Patrone je eksplozivna in prizadejala obema poškodbe, zlasti Milošu.

Dobrova. Ko se je 42letni delavec Ivan Setnik vozil s kolesom je trčil z nekim drugim kolesarjem. Obšel je na cesti hudo ranjen in je verjetno, da bo izgubil oko. — Smolo je imel tudi 26letni delavec Jožef Laznik. Padel je s kolesa in si zlomil roko.

Škofja Loka. Jože Dagarin, 9letni sin tesarja, je našel v gozdu ročno granato in se z njo igral. Granata se je razletela in mu močno razmesarila roko.

Žiri. 75letni Mihael Tratnik je padel v gozdu tako nesrečno, da si je zlomil desnico v rami. Ponesrečenca so odpeljali v ljubljansko bolnišnico.

IZ RAZNIH KRAJEV

Horjul. Od doma se je peljal te dni s kolesom proti Logu 40letni posestnik Jakob Sičnik. Pri tem je padel in se je močno poškodoval po roki in nogi.

Veliki Gaber. Pod voz je padel 16letni delavec sin Josip Planinšek in je odnesel zaradi tega hude notranje poškodbe.

Št. Lovrenc na Pohorju. Tovorni avto je povozil 51 letnega cestarja Ferdinanda Vresnika. Mož zdravi hude poškodbe v bolnišnici.

Dobrunje pri Ljubljani. Ko je delal v gozdu, se je močno pobila po nogah tukajšnja delavka 28 letna Franja Miklar.

Vrhnika. Te dni se je naselil pri nas drugi živnozdravnik Slokan Avgust. — Oni ponedeljek je odprl zdravniške in zobozdravniške prostore dr. J. Sautar.

Škofja Loka. Tu so našli mrtvega 21 letnega samskega tesarja Jakoba Črana iz Hrač Preiskava je dognala, da je Čran pri polaganju tramov padel 6m globoko ter si zlomil tlak. Ker je delal sam, so nesrečo šele pozneje opazili.

Škocijan pri Mokronogu. Z lestve s skednja je padel naš gospod kaplan Vencelj Vrtačnik in si zlomil roko. Zdravi se v bolnišnici v Kandiji pri Novem mestu.

Novo mesto. V sporazumu z mestno občino in z njeno podporo sta dijaška kuhinja in Redci križ pokrenila vprašanje osnove javne kuhinje. V njej naj bi prejeli hrano predvsem dijaki, ki so obiskovali doslej dijaško kuhinjo in obubožani priseljenci, ki nimajo sredstev za drugačno preživljanje. Kuhinja bo v mestnem zavetišču in bo začela s svojim delom predvidoma v septembru. — V Kandiji je nastal ogenj v skladišču in poleg njega stojičem kozolcu novomeškega trgovca Edmunda Kastelica. Škoda znaša preko 70.000 lir.

Mokronog. Običajno vsakoletno porciunkulsko romanje na Žalostno goro pri Mokronogu bo letos 19. in 20. septembra. V soboto dne 19. septembra ob 18. bo govor, litanije, nato spovedovanje. V nedeljo jutraj ob 7. av. maša z govorom. Vabimo vas, častilci Marijini, pridite na Žalostno goro, da izprosim od Marije, da nas v teh težkih časih ne bo zapustila.

Trebnje. Na občini so uradne ure za stranke samo od 8. do 12. — Z gradnjo sadne sušilnice je pričela podružnica sadjarskega društva. Kdor se namerava posluževati sušilnice, naj s prispevki pomore, da bo ta čimprej izročena svojemu namenu. — Dopolnjuje se pokrajinska cesta Tihoboj-Mirna. Propuste so izrili na cesti Velika Loka-Catež in Pluska-Dobrnica.

Mirna peč. Te dni je umrl užitkar Anton Štemberger v 69. letu starosti. Bil je splošno priljubljen, posebno ga bo pogrešala gasilska četa kateri je oskrboval orodje in je bil zvest gasilec ob ustanovitvi, torej okrog 40 let. Bil je zvest častitelj »Domoljuba«. Dobremu možu bodi Bog obilen plačnik.

Metlika. V četrtek 4. sept. je izbruhnil ogenj pri posestniku Krašovcu na Lokvici, p. d. pri škifletu. Pogorelo je zraven stojiče gospodinjstvo poslopje posest. p. d. Snežnevega in še Sukljeve kozolec. Na kraj požara so prihiteli domači gasilci, kakor tudi iz Kravčevega vrha in Dragomlje vrt, ki so ogenj omejili. Priporočamo posestnika smeljenim ljudem. — 10. oktober so uradno določili oblasti za trgavev ako bo lepo vreme. Je upanje, da bo letos dobra kapljica.

Največji smaragd. V londonskem naravoslovnem muzeju imajo največji smaragd na svetu, sloviti smaragd »Devonshire«. Pred mnogimi leti so ga našli v rudniku Muzo v Kolumbiji. Pozneje ga je kupil brazilski cesar Pedro, ki ga je po svojem odstopu ponesel v Evropo. Pred letom dni ga je kupil vojvoda Devonshireski od potomca cesarja Pedra in pred kratkim ga je posodil naravoslovnemu muzeju, ki ga bo imel razstavljenega še tri leta. Smaragd, ki je sicer še vedno v surovem stanju, ima dolžino kakšnih 5 cm in tehta skoraj 10 unč.

Najstarejša jelka. Pregled jelkovih nasadov v Vogezih je ugotovil, da je najti najstarejša jelka v gozdovih zdraviliškega kraja Le Hohwald pri Barru, ki pripadajo mestu Strassbourg. Tamkajšnja »velika jelka« šteje po strokovnjakih cenitvah kakšnih 350 let. Je 43 m visoka in presega tako vse jelke v svojem okolišču. Nje obseg znaša 5,20 metra. Šestnajst mož se mora postaviti drug poleg drugega, da obsežejo deblo tega velikankega drevesa. Velika jelka pa nikakor ni kakšna izjema, kajti drugo drevo, ki ga imenujejo »lepa jelka«, ima še vedno 4,00 m obsega.

če preživi lepa jutra na sprehodu kakor v temnih pisarniških prostorih. Zdaj se mu je pa le čudno zdelo, od kod hčerkinja sprememba.

Ves zaskrbljen jo je gledal. Obrazek ji je upadel, okrog oči so se naredili kolobarčki, in na ustih je ležal molk.

Prijel jo je za roko. »Dete,« pravi, »mama mi je sicer naročila, naj te odložim na trgu, boš pa šla malo z menoj!«

»Čemu, oče?« vpraša Ruta.

»Ti bom gori povedal.«

»Mladovedna sem. Me hočeš presenetiti?«

Ruta se je silila, da bi se zasmejala.

»Ne, nasprotno! Bojim se, da me boš ti presenetila. Rad bi namreč vedel, kaj je s teboj. Mirko mi je namignil, preden je odpotoval, da si se zelo predrugačila. Doslej na to nisem pazil. Imam druge reči v glavi, kakor da bi stikal za muhami mladih deklet. Zdaj pa sam vidim, da pri tebi ni vse prav. Rad bi vedel, kaj ti manjka. Kar z menoj pojdi!«

»Prosim, oče, nikar me ne muči s spraševanjem. Prav nič mi ni. Naj izstopim na trgu!«

»Potlej. Najprej z menoj!« odloči konzul na kratko, da ji je ustavil vsak ugovor. Vozniku je naročil, da pelje pred pisarno na Celovški cesti. Kmalu nato se je ustavil avto pred visokimi vrati, nad katerimi je visel ščit konzulata republike Costalinde.

Konzul je peljal hčerko v svojo delovno sobo.

»Trenutek, Ruta,« se je opravičil. »Moram še prej govoriti s Kvedrom.«

Konzul odhitel v prokuristovo sobo.

Ruta se je vsedla na udoben usnjen stol, kakršni so bili pripravljeni za goste na konzulatu.

Nič se ni spremenilo v sprejemnici, od kar je bila pred tedni zadnjič v njej. Očeta dolgo ni bilo. Nič kaj dobro se ni počutila, ker ji je oče povedal, da jo bo zasliseval. Kaj naj odgovarja očetu, ko jo bo izpraševal? Zmerom in zmerom mora samo ponavljati in zatrjevati, da ji je dobro in da ji ničesar ne manjka. —

Vstane in gre k očetovi pisalni mizi. V desnem kotu je stala srebrna čaša, kjer je bilo dosti posetnic. Sluga je imel navado, da je zlagal vedno na vrh posetnice takih gostov, čigar imena so bila na dobrem glasu. Tam so bile posetnice bančnih ravnateljev in tajnih komercialnih svetnikov. Ruta jih vzame v roko in jih prebira. Kar se ji oko zapiči na ime, ki jo je zanimalo.

»Dorival Samostrel,« bere.

Saj to je ime, pod katerim je Potokar pripeljal tistega — tistega Šepca. Kaj je hotel ta — ta človek od očeta? Je bil šele pred kratkim tukaj?

Posetnico je držala še v roki, ko je oče stopil v sobo.

»Zdaj pa le z besedo na dan! Kaj mi boš povedala?«

»Nič, oče!«

»Povej mi, dete, zakaj si tako zakrknjena? Nič več ne zaupaš očetu? Vse drugače je bilo prej, ko nisva imela nikakršnih skrivnosti med seboj. Izlila si mi, kar si imela na srcu, jaz pa prav tako. Ali ti nisem odkrival vseh svojih skrivni? Zgodbo o trapistem pismu? In tudi sicer vse? Čemu sem to storil? Ker mora človek imeti koga, s katerim se razgovori, kadar ga kaj tišči. Ali nisem imel srce, ko sem bil tako odkrit do tebe? Ali mi nisi pomagala, ko sem bil obupal nad vsako pomočjo? In zdaj mi nočeš dati nobene priložnosti, da se ti hva-

leznega skažem? Hočeš imeti skrivnosti pred menoj? Neel! Tega ne bo! Zaveznika sva, ki zvesto skupaj držita. Sva družba vzajemnosti. Torej, čemu si postala dolgočasna mula? Vem, kar te tišči!«

»Ah, oče saj je že minilo!« pravi Ruta potihoma. »Je že prestano!«

»No, zdi se mi, da ne!«

»Je. Je. Le verjemil! Vse skupaj je bila neumnost.«

»Kaj je bila neumnost?«

»Prav za prav nisem hotela tega nikomur povedati!«

»Pa, če jaz prosim? In obljubim, da nikomur ne povem? Vsaka tvoja skrivnost je pri meni dobro spravljena!«

»Morda se boš smejala, če ti povem. Ne, oče prosim, nikar se ne smeja. To, mi moraš obljubiti!«

»Kako naj se smejem, če je moja mala Ruta žalostna? Pojdi sem, vsedi se na držaj. Saj ga poznaš. Si že dostikrat na njem sedela, kadar si mi hotela kaj povedati.«

Ruta uboga in sede na držaj. Očeta prime z obema rokama za glavo in jo obrne od sebe, proti oknu.

»Ne smeš me gledati!«

Konzul gleda proti oknu.

»Je prav tako?«

»Je. Glej, oče, povedala sem ti vendar, da sem povabila na razgovor po oglasu v časopisu gospoda, ki je pred »Carskim dvorom« stopil v naš avto.«

»Si povedala.«

»Gospod je bil zelo ločen. Jaz tudi. Šla sva v kavarno in se tam o vsem porazgovorila. Zelo prijezen je bil.«

(Nadaljevanje prihodnjic.)

Zenski svet..

Mati v živalskem vrhu

V zgodnjem zimskem jutru se je ogromna medvedka bližala jasi sredi gozda, kjer so prejšnji dan bili lovi. Bilo je še zelo mračno in zvezde so še bile na nebu, čeprav so že precej obledele.

Medvedka je počasi in previdno lomastila skozi gozd, za njo pa je capljaj njen najmlajši, ki je bil bolj podoben kosmati krogli, kot pa medvedu. Ker še ni bilo dovolj svetlo, se je od časa do časa spotaknil in se skotalil po tleh. Mati se je večkrat ozrla po njem in ko je videla, da je ne more dohajati, se je ustavila in ga počakala. Mali je ves upuhan pritekel k njej in se stisnil k njenim nogam.

Nekoliko za njima pa je kolovratil medvedkin starejši sin. Bil je silno radoveden; vse je moral povohati in vsepovsod je istikal za hrano.

Vai trije so se približali jasi. Mali medvedek se je skotalil naprej in nenadoma je poleg njega nekaj počilo. Medvedka se je prestrašila in za hip

obstala. Mali medvedek pa je začel silno kričati in mati je vsa zaskrbljena pritekla k njemu.

Kaj se je neki zgodilo? Mali se ni mogel ganiti z mesta, le kričal je na vse grlo in proseče gledal mater. Njegove spretnje šapice so tlele v pasti. Kljub vsemu prizadevanju se ni mogel znebiti zobe.

Zelesni zob je so trdno držali svoj plen. Mati ga je začela lizati in pomirjevati s svojim godrnjanjem. Poskušala ga je s šapami pritegniti k sebi, toda ubogi mladiček je še bolj kričal. Mati ni vedela, kaj naj stori. Slutila je, da se je pripetilo nekaj hudega, nekaj, kar se ni dalo več popraviti. Zalostno je gledala svojega malčka in iz grla se ji je izvil nek čuden glas: stokala je.

Ko je uvidela, da ne more ničesar storiti, se je ustopila preko pasti in malega jetnika, da bi ga čuvala s svojim telesom. Tožehi glasovi matere in otroka so odmevali po vsem gozdu.

Tudi lovi so jih slišali. Približali so se jasi, da bi videli, kaj se je zgodilo. Ginljiv prizor, ki se jim je nudil, jih je globoko pretresel. Medvedka je še vedno negibno stala nad mladičkom, njen starejši sinček pa je krožil okrog njiju.

Lovi bi bili radi rešili mladega medvedka in ga vrnili materi; tako jih je ta prizor ganil. Toda ko so se hoteli približati, je medvedka dvignila glavo in grozeče pokazala zobe. Še večkrat so se lovi poskušali približati, toda vedno zaman. Medvedka se ni ganila s svojega mesta.

Njen starejši sinček ji je prinašal hrano in bil ves čas na straži. Vekanje ujetega medvedka je postajalo od dne do dne slabotnejše. Deseti dan pa je popolnoma utihnil.

Medvedka pa se še ni ganila. Kakor spomenik nepremagljive ljubezni je stala nad svojim ljubljencem in poslušala, če se zopet oglasi. Še ves dan in vso noč je vztrajala, nato pa je odšla. Bila je suha in se je komaj vlekla nazaj v gozd.

Lovi so je skrivaj opazovali. Nihče se je ni upal ustreliti.

Če hočeš biti lepa

Katera ženska si ne želi biti lepa? Posebno dekleta se za to trudijo na vse mogoče načine. Koliko denarja se za to porabi! Dobijo pa se sredstva, ki nič ne stanejo, a so zelo učinkovita.

Eno izmed glavnih sredstev je zadostno spanje. Toda ne samo zadosti, tudi dobro je treba spati. Zato pa mora spalnica biti zatemnjena in mirna. Zelo priporočljivo je spanje pri odprtih oknih. Svež zrak, to je drugo važno sredstvo, da si ohraniš zdravje in s tem tudi lepoto.

Gibanje na svežem zraku je več vredno kot vse kreme in šminke. Kako lepa rožnata lica imajo naša podeželska dekleta, ki so skoraj vedno na prostem. Če moraš ves dan biti v delavnici ali v tovarni, izrabi vsako priložnost, da se greš ven v naravo. Tudi dež in mraz ne škodujeta zdravju in lepi polti, če znaš le biti pamet.

Važno vlogo igra tudi prehrana. Sočivje in sadje je zdravju in s tem tudi lepoti mnogo bolj koristno, kakor pa močnat ali mesne jedi. Da ohraniš sočivje svojo vrednost, ga moramo uživati v surovem stanju ali pa uparjeno. Če se prekuha, se uničijo vsi vitamini. Tudi sadje je neprimerno več vredno sveže, kakor kuhano ali konzervirano.

Tudi je zelo priporočljivo, da poješ vsak večer, preden greš spat, jabolko, kakor so svetovale še naše stare matere. To sredstvo je tudi danes še zelo učinkovito in priporočljivo z ostalimi, zgoraj navedenimi sredstvi, da dosežeš zdravo in naravno lepoto.

Med štirimi očmi

M. I. Tožite, da vas mati ne pusti v kino, niste pa povedali vzroka, zakaj vas ne pusti. Če zaradi gmotnih težav, tedaj je to čisto razumljivo. Drugače pa velja o filmu isto, kot o knjigi. Slabih knjig ne morete čitati brez škode; prav tako je škodljiv slab film, posebno za doraščajočo mladino. Če je pa film dober, ni nobenega poviada, da bi ga ne šli gledat. Vendar pa ni nujno, da bi si morali ogledati prav vsak film. Tudi glede filma velja pravilo, kakor pri knjigah: Bolje ne preveč; treba je znati izbirati.

Žena v pogovorih

Mož ljubi zdravo ženo, brat bogato nevesto. Otroci šele takrat plača materi, ko ji ob smrti glavo umije. Ne anubi se nevesta za deklo, ampak za gospodino.

To je pribita resnica, ženske so bolj zvile kot liscia.

Na soncu toplo, sinu pri materi dobro. Samo bedaki prosijo ženske, naj o tem, o čemer so govorili, molče.

Prej se oženi mladenič s slavnatim pasom, kakor dekla v svileni obleki.

Da odstraniš masne madeže iz volnenega blaga, moraš blago najprej temeljito skratčiti. Nato zmešaj nekoliko pšenične moke z bencinom, namazi s tem madež in pusti, da se posuši. Odstrani posušeno zmes s krtačo in madeža ne bo več.

DAJ MI SVOJE
Jolanka SRCE Gerely

»Ne verjemi modernemu mnenju o zakonu, ki pravi, naj zakonca živita vsak svoje, svobodno življenje. Taka zveza ni več zakon, ker je bistvo zakona edinstvo. Skupno življenje takega moža in žene je nenaravno: otroke imata, pa sta si čisto tuja. Zato je tudi danes toliko ločenih zakonov.

V gledališču sem videla na videz malo pomemben prizor, ki pa mi je veliko povedal. Mlada žena sedi s svojim možem, ki ga ne ljubi, pri zaitrku. Ko mu naliha kavo, jo pretresa misel: In tako bova sedela za mizo vsako jutro. Temu tujemu človeku bom naližala kavo dan za dnem, teden za tednom, leto za letom...

Vem, dragi otrok, da tudi ti hrepeniš po ljubezni, samo tako kakor lunakinja iz nekega romana Sigrid Undsed, ki toži: Želim si ljubezni, a ne človeka! Če moža resnično ne ljubiš, se ne smeš poročiti z njim. Mirno čakaj, da bo prišel pravi. In če nihče ne bo prišel? Zaskrbljeno vpraša Štefka: »V življenju najde človek vedno tovariša, če ga resnično išče. Najzvesteji prijatelj je poklicno delo, ob njem pozabiš vse svojo osamljenost.

Težko mi je, da sem Stanku povzročila bolečine. Verjemi, Štefka, da bi bilo veliko huje, če bi se poročila z njim, vajini duši pa bi si bil tuji.

Štefka se je pomirila; vse, kar ji je teta Ana povedala, se je viemalo z njenim občutjem. Nič več ni brskala po svojih mislih... razpoloženje noči je splahnelo na soncu.

Srečanje s Stankom pa je začrtalo v Štefkin značaj krepko potezo. Čutila je, da je stopila v življenju korak naprej...

IV. Ali so vse take?

Tretji klicaj je bil menda pravi, kajti Štefka je dobila obvestilo o Dorini zaroki. Lepega dne jo je Dora tudi obiskala. Ko se je sklonila k Štefki s pobarvanimi ustnicami, se je ta nehote umaknila, a se je hitro zbrala in poljubila svojega gosta, da bi popravila nevljudnost. Dora se je prebršno zasmejala: »Ali si še vedno nežna samostanska cvetka? Več, to želi moj zaročenec. Sicer pa ima prav; saj se ti zdi danes ženska, ki nima negovanega obraza, kakor da ni dovolj oblečena.

Dora se usede in si prižge cigareto. »Štefka, imejala bi se, ko bi videla, kako hitro sva se zaročila. Prav po ameriškansko. Pred dvema mesecema še nisem vedela, da Janez živi in sedaj...« »Torej tudi tretji klicaj ni veljal tvojemu zaročenec? Je prekine Štefka presenečena. »Tretji klicaj? Katerega misliš? Ah, da, onega, zamahne Dora prezirljivo z roko, »ljubi Bog, od tedaj bi ti jih bila lahko poslala že cel tucat.

»Dora, kako se moreš s to resno stvarjo take igrati? Ali boš ob tolikih oboževalcih tudi vedela, če je zadnji pravi.«

»Kako ne bi. Pravi je oni, ki se hoče z mano poročiti. To je jasno kot beli dan.« »Kaj pa doseđanji?« vpraša Štefka, ki tovarišice ne more razumeti. Dobro ob toliki preprostosti mine potrpljenje: »Ti si kakor otrok v plenicih. Misliš, da ti bo v škodo, ki ti je všeč, kar naproti pritekel in te zasnuhl. Moškim se dandanes ne mudi s poroko.«

»Ali ljubiš svojega zaročenca?« »Seveda, seveda,« pihturje Dora in rdečica ji udarja izpod šminke, strah jo je, da bi Štefka zastutila, e kakšnimi sredstvi ga je ujela. »Saj bi se bila že prej lahko poročila,« hiti vsa v zadregi, »toda kar na prvega se ne moreš obesiti.«

»Čemu se ti tako mudi s poroko? Saj imaš šele dvajset let.« »Šele dvajset let? Dora v trenutku preleti dogodke poldruga leta. Če bi Štefka vedela, kaj vse je doživela, bi morala priznati, da je zanjo dvajset let že mnogo. Če je res, da se doživlja človekove duše odražajo v obrazu in odsevajo iz oči, si v potezah Dorinega obraza razbral čustnost in umazano domišljijo. Take sledi je najbolje preslikati. Nazori, ki se jih je navzela Dora v romanu, gledaliških predstavah in v družbi, so hitro pognali kali v njeni duši. Ljubezen, to božjo cvetko, je prodajala za sramotno ceno — za ljubimkanje. Z dvajsetimi leti je imela toliko življenjskihkušenj, da so je sama sebi zdela stara.

NAŠI VELIKI MOŽJE

Valentin Vodnik, prvi slovenski pesnik

*Slovenec, toja zemlja je zdrava,
za pridne nje lega najprava:
polje, vinograd, gora morje,
ruda, kupčija tebe rede.*

*Za uk si prebrisane glase,
pa čedne in trdne postave;
uče te sreča, um ti je dan,
nalet ju boš, ak' nisi zaspan.*

V. Vodnik.

Valentin Vodnik se je rodil dne 3. februarja 1756 v Gornji Šiški pri Ljubljani pri Zibertu na Jami iz zdrave kmečke rodbine: odedi del Vodnikov je pozna starost doživelo: v ded njegov, ki je umrl 85 let star, sje rad delal in vino pil. »Devet let star, pripoveduje Vodnik, »popustim igre, tuče in dranje na jamenskih mlakah, grem voljan v šolo, ker so mi obljubili, da znam nehati, kadar hočem, ako mi uk ne pojde od rok. Pisati in branje me je učil šolmaster Kolenec 1767; za prvo šolo stric Marcel Vodnik v Novem mestu 1768 in 1769. Od 1770 do 1775 poslušam pri jezuitih v Ljubljani šest latinskih šol. Tega leta me ženejo muhe v klošter k frančiškonom, alšim visoke šole, berem novo mašo, se z obljubami zavežem, ali 1784 me ljubljanski škof Herberstein ven pošlje duše past. Pastiriral je Vodnik v Sori, na Bledu, v Ribnici in na Koprivniku na Bohinjskem. Leta 1796 je prišel k Sv. Jakobu v Ljubljano in postal dve leti pozneje profesor ljubljanske gimnazije.

Leta 1800 so Francozi tretjič zasedli Ljubljano. Združili so Kranjsko z Goriško in Trstom, Gornjo Koroško z zapadnim delom Tirolske ter Istro, Hrvaško do Drave in Dalmacijo v francoski provinci Iliriji. Uredili so šolstvo, vpetjali slovenščino v šole in Vodnik je postal ravnatelj gimnazije, ki je bila skržena na tri razrede, nadzornik začasnih šol in voditelj rokodelske šole. A že leta 1813 so zapustili Francozi Ljubljano, v slovenskih pokrajinah je zopet zavladovala Avstrija in dunajska vlada je Vodnika upokojila zaradi navdušenja, ki ga je kazal za Francoze. Odslej je le včasih še poučeval kot pomožni učitelj in prevajal uradne ukaze, razglase in zakone. 8. januarja 1819. leta ga je zadel mrtnoud. Pokopali so ga v Ljubljani pri Sv. Krištofu zraven prijatelja in drugega Zoisovega ljubljence Linharta.

1773. leta se je seznanil Vodnik z Markom Pohlinom, ki je petnajstletnega Valentina »kranjsko pisati učil in mu bil prvi učitelj v pesništvu. V »Pisnicah«, prvi slovenski pesniški zbirki, je objavil Vodnik svoje prve, o katerih je pozneje sodil, da je samo pesem o zadovoljnem Kranjcu »komaj en malo branja vredna. Ko so prenehale »Pisnice«, je nastal tudi v Vodnikovem književnem delu dolg odmor. K novemu delu ga je pozval Zois, čigar načrti so se rodili iz spoznanja, »da vsi slovensko pisani poskusi — izveniši prevoda svetega pisma — še niso blazno pripomogli k izobrazbi kmečkega ljudstva, čreba je bilo torej sistematičnega dela na vseh poljih slovenske književnosti. A kako in s čim prirediti, da bo delo rodilo uspeh, da ne bo ostalo ljudstvu le tuja in nepotrebna navlača? Bistroumni Zois je kmalu našel pravo pot: prakta, ki je bila v rokah vsakega kmeta, ki zna brati, naj polagoma zbudi veselje za branje in zanimanje za širši svet. Tako je prišla na dan Vodnikova »Velika prakta«, ki je izšla trikrat (1796—1797) in dala našemu ljudstvu najpotrebnejši pouk v zemljepisju, gospodarstvu, vremenoznanstvu in računstvu. Nudila je tudi zabavo, Vodnik je objavil nekaj pesmi, ugank, mesečne napisne in kratke prigode. »Velika prakta« je bila ljudem predraga, založnik Eger je ni hotel ali ni mogel več dalje izdati. Prihodnja leta jo je nadomeščala mala prakta v žepni obliki, s slično, a zelo skrženo vsebino.

Vodniku gre tudi zaslug, da nam je dal prvi slovenski časnik, to so »Ljubljanske Novice«, ki jih je urejeval in sam pisal od leta 1797 do 1799. Z njimi se je pričelo stremenje, osvojiti slovenščini tudi urade — saj časniki one dobe so prinašali predvsem službena poročila in naredbe, kulturno osveščevanju Slovence, dati jim ono potrebno zna-

nje, ki so ga rabili pri vseh javnih poslih. Prinašale so tudi poročila iz tujih krajev, o raznih iznajdbah, zdravniških vestih in drugo. Vmes je izhajal v odlomkih Vodnikov poučen spis »Povedanje od slovenskega jezika«, ki je razpravljalo o slovenski zgodovini in književnosti, pač dosti važen, ker je bilo s tem utemeljeno stremenje, da se nadaljuje delo prednikov, važen tudi za zbujanje narodne zavesti.

Istočasno je napisal Vodnik slovenskim gospodinjam »Kuharske bukve« (1799) in sodeloval tudi pri drugih drobnejših knjižicah, ki jih je izdal založnik Eger. Kjer je bilo treba spretnih roke, dobrega poznavalca slovenskega jezika, tam se je javil Vodnik. Leta 1818 je še prevedel Matoškovo »Babištor«.

Med tem časom je dozoreval Vodnik tudi kot pesnik. Sledel Zoisovim navodilom in njegovi zahtevi, vse, kar pride iz vašega peresa, mora biti pisano v ljudskem tonu in za ljudstvo, se je kmalu otreseel Pohlinovega vpliva in postal ljudski pesnik. Ustvaril nam je posveto pesništvo, a to ni bila tuja rastlina, presajena na slovensko zemljo, ne, iz slovenske zemlje je poglala svoje kati. Ker je živel dolgo vrsto let med kmeti, prisluškoval narodni govorici in narodni pesmi, opazoval slovenskega delavca doma, na polju in v plavžih, mu tudi ljudsko čustvovanje ni moglo biti tuje.

Vodnikove pesmi ogreva ljubezen do slovenskega naroda, do slovenske zemlje, do vsega, kar je s slovenstvom v zvezi, do vsega, kar je obetalo slovenstvu razvoj in razmah. Iz tega vidika lahko razumemo, da je po naročilu prevedel nemške Colinov »Brambovske pesmi«, ki so prežete avstrijskega duha, da je zapel kmalu nato Napoleonu veliko odo »Ilirijo odvisljen«, ko so Francozi združili slovenske pokrajine v Ilirijo in dovolili slovenščini dostop v šolo — in da je nekaj let pozneje zapel Habsburžanom »Ilirijo zveličanost«.

Pesnik Vodnik je šel pravo pot: posveto pesništvo je bilo treba šele ustvarjati, a ne po tujih vzorcih, kakor so skušali sodrujčki »Pisnice«, temveč iz lastne zemlje. Zaradi tega čitamo Vodnikove pesmi še danes z istim užikom in z istim spoštovanjem, kakor jih je čital Zoisov krog: Zadovoljni Kranje, Na moje rojake, Vršac, Moj spominek in druge. Nekaj posebnega so Vodnikovi napisi za mesce — še danes jih najdemo v raznih prilikah — in voščila za novo leto, vse prežeto z zdravo živostjo.

V dobi Napoleonove Ilirije je imel Vodnik obilo novega dela, slovenščina je dobila dostop v ljudske šole in gimnazije, a manjkalo je šolskih knjig. Tedaj je dobil nalog, naj jih napiše. V predilirski dobi je zadoščala našim šolskim potrebam za spoznavanje domačega sveta Vodnikova nemško pisana »Zgodovina Kranjske, Trsta in Goriške« (1809), v ilirski dobi pa je napisal Vodnik v dobrem letu pet šolskih knjig, med njimi je bila tudi prva slovensko pisana slovnica slovenskega jezika: »Pisemenost ali gramatika za prve šole« (1811). S to knjigo se je proslavil Vodnik tudi kot slovničar — s slovenskimi vprašanji se je bavil vse življenje — slovarja pa, za katerega je zbiral več let, ni mogel izdati.

Na polju posvete književnosti je Vodnik oral ledino. Pravilno bomo cenili njegovo delo, če pomislimo, da slovenskih posvetnih knjig do tedaj še skoraj imeli nismo. Saj je bilo treba književni jezik šele ustvarjati, šele iskati izraze med narodom:

»Mi moramo slovenske besede poiskati sem ter tje po deželi raztresene in na to vižo skup nabirati čisto slovenščino...« piše Vodnik. »Skušnja učil, da ni lahko stvari najti, katera bi se v enem ali vsaj drugem kotu prav po slovensko ne imenovala...« »Kranjski jezik je sam na sebi bogat, le ljudje so revni na besedah, zato, ker premalo spomina imajo na to, kar jih je mati učila...« Pravi vir slovenskega jezika mu je bil govor »kakor ga Kranjci po deželi govorijo, kadar še niso spačeni od nemščine.«

Valentin Vodnik je naš prvi slovenski pesnik. Z njim začena stopati slovenska književnost in s tem tudi slovenska kultura v krog drugih evropskih narodov. Led je bil prebit. Slovenci so s svojo narodno in kulturno samobitnostjo stopili pogumno na pot napredka in razmaha.

Pot skozi stoletja

Sveto rimsko cesarstvo

V novembru leta 799 je prišel v Rim Karel Veliki, da bi se poklonil na grobu sv. Petra. Karel Veliki je bil v tem času že slaven vladar in na višku svoje moči. To ni bil njegov prvi obisk v večnem mestu, kajti že štiri leta prej je bil v Italiji in v Rimu, ko je rešil mesto Pavijo pred obleganjem Longobardov. Tedaj je Karel Veliki dobil v Rimu naslov rimskega patriarha. Sedaj pa se je Rim pripravil, da mu podeli mnogo višji in pomembnejši naslov.

V božični noči se je Karel v baziliki sv. Petra, obdan od velike množice rimskega ljudstva, udeleževal svetega opravila, ki ga je vršil papež Leon III. Ko je bilo cerkveno opravilo končano, je vzel papež z oltarja zlato krono, jo položil na Karlovo glavo in zaklical med velikim navdušenjem ljudstva sledeče besede: »Karl! Avgust, ki ga je Bog kronal za velikega in miroljubnega rimskega cesarja, življenja in zmaga!« Nato je mazilil Karla za cesarja, njegovega sina Pipina pa za kralja.

Ali je bilo to maziljenje sporazumno, ali pa je bilo za Karla neko presenečenje? Ali se je to zgodilo s soglasjem rimskega senata in ljudstva, ali pa je bilo to na papeževa osebna stvar. Težko je na to odgovoriti. Poročila so tako protislovna, da je iz njih nemogoče sestaviti točno zgodovinsko resnico.

Toda razvoj vsega vprašanja je vendarle dosti jasn. Ze prej je papež Gregor III. klical na pomoč frankovskega kralja Martela proti vsiljivim Longobardom, pozneje sta papež Stefan in frankovski kralj Pipin sklenila medsebojni dogovor, potem zopet papež Hadrijan in Karel Veliki in zopet Karel Veliki in Leon III. Zato ni čudnega, da je prišlo končno do ustanovitve krščanske rimskega cesarstva, čigar glava je postal frankovski kralj Karel Veliki.

Različni razlogi so privedli cerkvenega poglavarja do tega, da je mazilil frankovskega kralja za cesarja. Rim v tistih časih še ni bil tako varen, po drugi strani pa so ga razjedale notranje borbe. Moč Longobardov je bila sicer v tem času še uničena. Tudi se Rimu ni bilo treba bati grških napadov. Toda Italija je bila takrat razdeljena na razne stranke, ki so se med sabo borile. Tudi v Rimu je bilo precej takih strank. Od tega je imela Cerkev veliko škodo, in tudi domače prebivalstvo je veliko trpelo. Sam Leon III. je bil od ene takih strank primoran, da je zapustil Rim in se zatekel v skrivališče zunaj mesta. Razen tega je grozila krščanstvu nova, velika nevarnost: mohamedanstvo ali izlam. Zato je bilo za cerkev poglavarje naravnost nekaj odrešilnega, ko se je na obzorju pokazala velika moč frankovske države. Med vsemi katoliškimi kraljestvi na zapadu je bilo frankovsko kraljestvo najbolj trdno in najbolj urejeno.

K temu je treba dodati še spomin na nekdanje rimsko cesarstvo. Papeži niso mislili obnoviti rimskega cesarstva v narodnem smislu. Njim je šlo le za to, da dobi ves krščanski svet tudi neko zunanjo skupnost in povezanost, ki bo najbolj omogočila verski razvoj krščanskega sveta. Tako bi zunanja enotnost dala tudi jamstvo za versko edinstvo.

S tem, da je papežstvo obnovilo nekdanje rimsko cesarstvo in zaupalo njega vodstvo frankovskim kraljem, je bila tudi Cerkev in z njo papežstvo mnogokrat deležno usode najprej Karlovih naslednikov in nato nemških cesarjev, ki so sledili francoskim kraljem kot nositelji misli rimskega cesarstva. Res je, da je središče krščanstva imelo od cesarjev mnogo koristi, zlasti takrat, kadar so v Rimu izbruhnila strankarska obračunavanja in je bilo treba krepke cesarske roke, da je zaščitila koristi papeštva. Res pa je tudi, da so se toliko in tolikokrat zlasti poznejši nemški rimski cesarji vmešavali v zgolj cerkvene zadeve in ovirali poslanstvo Cerkev.

Ze naslednik Karla Velikega, kralj Lotar, je ustanovil v Rimu posebno komisijo, ki je imela to nalogo, da je zbirla priitožbe Rimljanov proti papežu. Zlasti pa je cesar posegal v delokrog papeštva s tem, da je določal bodoče kandidate za papeško mesto. Kmalu nato so se začeli cesarji lastiti pravico, da morajo oni potrditi papežev izboritev.

Za naše mlajše

STANKO IN VERICA ODKRIVATA NOV SVET

»Res so to zelo lepi šotori. Z vajinim očedom sva o počitnicah večkrat taborila v času, ko še ni bilo treba paziti na Stankota in Verico in ju voditi na morje.«

»Ali bi smeli nočoj spati zunaj na je tako strašno soparno.«

»To je pa res krasna misel. Ti, prostem?« je vprašal Stanko. »V hiši Stanko in Francek, vzemita en šotor, drugi pa bo zame in za Verico. Postavili ju bomo tam spodaj na travniku, kjer nam ne bo manjkalo svežega zraka.«

Otroci so bili vsi presrečni. Vrtnar jim je moral postaviti šotore, pod nadzorstvom gospe Rayeve. Na podstrešju so našli tudi preproge in slamnjače, blazine in odeje pa so prinesli iz spalnic.

Travnik je ležal tik poleg gozda. Na drugi strani pa je bilo mogoče videti več kilometrov daleč, kjer je obzorje zapirala dolga veriga gričev. Ker je pokrajina bila odprta in brez drevja, je veter zelo prijetno pihljal in osveževal ozračje.

Ob pol devetih sta Stanko in Francek že bila v postelji. Gospa Rayeva se je z Verico v naročju vsedla k vznožju njunih slamnjač in jim začela pripovedovati zanimivo povest, kakor je to delala vsak večer.

»Kako je lepo taboriti!« je vzkliknil Francek in gledal skozi odprtino šotora.

Drevesa so se čudovito lepo odražala na sivo-modrem večernem nebu. Zarki zahajajočega sonca so se zlatili njihove vrhove. V daljavi je letela jata vran proti svojemu prenočišču. V bližini šotora pa so letale lastavice. Ko je sonce že popolnoma zašlo in je začelo postajati vedno bolj temno, so mesto lastavic začeli brezglasno krožiti netopirji po zraku.

spravili spat, se je pridruževalo žvrgolenje in petje drugih ptičkov.

Cez nekaj časa je gospa Rayeva prenehala s pripovedovanjem.

»Poslušajte!« je tiho dejal Francek. »Koliko najrazličnejših ptičkov se oglašajo!«

Otroci so mirno ležali in pozorno poslušali ptičje petje, ki je napolnjevalo topli pomladni večer.

Z bližnjega grmičevja je prihajal nek poseben glas.

»Kaj je to?« je vprašala Verica, ko se je glas zaslislal že v četrti.

»Rumeni strnad je,« je pojasnjevala gospa Rayeva.

Otroci so pozorno poslušali, toda polagoma so ptički utihnili.

»Zdi se mi, da je prišel čas, ko gredo tudi ptički spat,« je dejala Verica z zaspanim glasom.

»Jutri pojdimo bolj zgodaj spat,« je predlagal Francek; »tako bomo mogli slišati vse ptičke in gospa nam bo povedala imena vseh.«

»Pravi!« je pritrdila gospa Rayeva.

Počasi je vstala, da bi ne zbudila Verice, ki je zaspala v njenem naročju, in jo odnesla v drugi šotor. Cez nekaj časa se je zopet vrnila. Stanko je medtem že zaspal, Francek pa je bil še zbučen. Tiho ji je dejal:

Otroci, priporočite se staršem za »Slovenčev koledar«, ker boste poleg koledarja dobili zastoj lepe jaslice s številnimi pastirci in ovčkam! Tako boste o božiču imeli vsi največje veselje s pristnimi našimi jaslicami, ki vam jih bo daroval »Slovenčev koledar«!

»Ko ste odšli, sem zagledal nekega ptiča, ki je letel silno nizko. Bil je zelo velik; imel je zakrivljene peruti in ploščato glavo. Še nikoli ga poprej nisem videl.«

»To je bila sova,« mu je pojasnila gospa Rayeva.

»Poslušajte!« je dejal Francek, »zopet prihaja. Od neke iz daljave prihaja ta čuden glas. Kakor da bi nekdo žvižgal in hotel na ta način poklicati neko drugo osebo.«

Gospa Rayeva je nekaj časa poslušala.

»Tudi jaz ga slišim in tudi dobro poznam; to je klic ptiča in se zelo razlikuje od drugih. Ta ptič se imenuje penica in je eden najmanjših ptičkov, kar jih živi pri nas. Njegovo perje je sivo-zelene barve. Zelo boječ je, vendar pa se mu je včasih mogoče približati. Silno hitro opazi nevarnost. Večkrat sem že opazila, da, ko se je bližala nevarnost, jo je mala peničica prva opazila in s svojim svojevrstnim klicem opozorila druge ptice.«

»Rad bi vedel, kakšno nevarnost je opazila ona peničica, katero sva pravkar slišala,« je dejal Francek.

»Najbrže je zagledala sovo. Sedaj ne kliče več. Bržkone je sova krenila v drugo smer.«

»Ali niso ptički čudovita bitja?« je zamljale no dejal Francek. »Kako rad bi, kakor vi, poznal vse njihove glasove.«

»Prav je, da si jih naučiš spoznavati,« je odvrnila gospa Rayeva. »Jaz jih poznam tako dobro,

ker sem v tvojih letih porabila ves svoj prosti čas, da sem opazovala ptičke, cvetlice in drevesa. Koliko ljudi je, ki živijo na deželi, pa ne razločijo glasov raznih ptičkov in ne spoznajo posameznih ptic po njihovem petju. Tudi ne razumejo posameznih glasov. Če se pa z njimi dobro seznanijo in postanejo ptički, cvetlice in drevesa tvoji prijatelji, tedaj je življenje na deželi mnogo bolj prijetno. Človeku se zdi, da je sredi med veliko družino, kjer se vsak hip pripeti nekaj zanimivega.«

»Kako vesel sem, da sem prišel semkaj,« je dejal Francek. »Če bi ne bil prišel, bi nikoli ne vedel vseh teh zanimivih stvari o naravi.«

»... In... kako strašna je bila zavest, da nimam več mamice. Sedaj pa je čisto drugače.«

»Zelo sem vesela teh tvojih besed, moj mali. Prepričana sem, da je tudi tvoja draga mamica vesela. Ona bo zate še vedno »mamica«, toda ali bi ne hotel imenovati mene »mater?« ga je vprašala gospa Rayeva.

»Prav rad,« je odvrnil Francek in kmalu nato sladko zaspal.

Ko se je naslednje jutro zbudil, je sonce že sijalo v šotor. Zlato jutro se je zbuvalo ob petju ptičkov. Bil je pravcati koncert. V tem veselju žvrgolenju je bilo skoraj nemogoče razločiti posamezne glasove. Ko je Francek gledal skozi odprtino proti gozdu, je radovedna taščica priletela v šotor in s svojima okroglimi očesema pogledala oba dečka, ki sta še ležala. Skočila je na Stankovo ležišče. Francek se je zasmel in prestrašena ptička je odletela. Kmalu nato sta dečka dobila drug obisk. Priletel je k njima kos rumenin kljunom.

Zletel je na stol, ki je bil poleg odprtine. Francek se je njegov pogled zdel zelo predrzen. V istem hipu se je Stanko v spanju obrnil in kos je vreščel odletel. Nato so se tri vrane vsedle na bližnje drevo in napolnile ozračje s svojim »kra... kra...«. Ob tem kriku sta se Stanko in Verica prebudila. Bilo je šele ob šestih zjutraj. Ostali so torej še na svojih ležiščih in se pogovarjali ter poslušali ptičje petje.

»Kateri ptiček neki poje tako lepo?« je vzkliknil Francek. »Njegovo petje se popolnoma razlikuje od ostalih. Moral bom vprašati mater.«

»Saj to je vendar škrlanček! Ali ga ne poznáš?« mu je dejal Stanko.

Francek se je splazil k izhodu in pogledal ven. Res je zagledal škrlančka, ki se je dvigal vedno višje proti nebu, dokler ni bil videti le kot majhna piščica na modrem nebu. Toda njegova čudovito petje se je slišalo tudi še sedaj.

Tudi med zajtrkom so se otroci še pogovarjali o pticah. Stanko in Verica sta o njih vedela mnogo.

»Ko sem bila v vaših letih,« je dejala gospa Rayeva, »sem se mnogokrat čisto tiho približala ptičkom in sem jih opazovala. Ko sem opazila kakšnega ptička prvič, sem si zapisala njegovo ime v majhen zvezček. In tako sem si naredila cel seznam. Nekega leta sem opazila celo šestdeset različnih ptic.«

(Nadaljevanje prihodnjik.)

Glas gospe Rayeve je bil tako mehek in sladek, kmalu jo je Francek nehal poslušati.

Z nekega oddaljenega drevesa se je slišalo žvrgolenje brinjevke. Njeno petje je jasno odmevalo v tistem večeru. Čisto blizu neke se je oglašala taščica. Civkanju vrbčkov, ki se še niso

Ne pozabite,
da bo »Slovenecv koledar« res lepa
družinska knjiga,
vaš ljubi domači prijatelj, ki ga boste
vzeli v roke in našli v njem obilo
pouka, razvedrila in zabave

Dopisi

Brate pri Kamnu. Kakor vsako leto, smo tudi letos praznovali sv. Tiliha tako kotoli se spodobilo. Kljub ognjenim časom smo vsakodnevno polnočasno praznovali stari slovenski običaji. Ker je naša poročna cerkev širno razširjena in vsi tudi za nekaj časa prišli, je praznovanje tudi letos veliko. Vsi ljudje prišli iz vseh okoliš in tudi oddaljenih vasi. Pravi, da so grili celo iz cerkvenih katedral. Poudarimo se zahvalno za predstave gode svetega Tiliha z obilnimi kaplanskimi pridruženji in slovesnimi blagoslavljenji ter spovedovanjem. Načrtujemo tudi letos po kar po vrsti. Za drugo kaplansko pridruženje ob desetih slovesnih sv. maši. Takoj po slovesni sv. maši je začelo obilno praznovanje ljudi po vsem okolišču, koder so kramarji že nastavili svoje reči. Piskanje in strljanje raznih igral in oprijemov kakor v morju in voo Rivi, tako da Slovenci misli, da je na gorškem sejmu svetega Andreja. Za popoldansko molitev prišli pa res vse kar giba ino gre. Tudi ljudje se rajejo sem ter tja. Cerkev je vedno polna čistilcev sv. Tiliha. Zlasti dekliški svet je močno zastopan. In nič čudnega; saj pravijo da sv. Tilih pomaga dekletom v izbiri moža. Celo v pesmici dražijo tuji možani!

Sveti Tilih a Krasa
daj mi moža vsaj do pisa
naj bo iz ila ali iz kamna
samo da bo možka značaj!

Razumljivo, da ne sme manjkati na ta dan »ringelci«. Tako so bili letos kar trije, ki so vsi lepo služili in mladino pošteno veselili! Nekaj veselja pa mora biti tudi v vojnih časih. Poudarimo pa lahko, da vendar ni v navadi tudi v drugih mirnih časih tisti nori ples, ki navadno kazi vse najlepše shode po dekletih! Evo zgled lepega veselja in nasmejane družbe in brez vsakega plesa.

St. Vid pri Stični. Ker poštna blagajna ob nedeljah ne posluje, se obveščate vsi naročniki »Slovenec«, »Slov. domac«, »Domoljubac« in »Bogoljubac«, da lahko naročite in plačate naročnino za omenjene liste pri zastopniku »Slovenec« Hrenu Francu, mizarstvo, St. Vid pri Stični, in sicer vsak dan, tudi ob nedeljah. Pri njem lahko naročite tudi »Slovenecv koledar« in knjige »Slovenecv koledar«.

Pliskovica na Krasu. V nedeljo, dne 28. septembra t. l. ob 4 popoldne otvoritev novih orgel, ki so delo priznanega mojstra Valička iz Gorice! Orgle, o katerih bomo še kaj zapisali, so deloma iz starih orgel, deloma pa nove iz požrtvovalnih prispevkov vseh župljanov, ki so na pobudo podjetnega g. župnika Ivana Delpina zložili kar 21.000 lir. Program otvoritvene slovesnosti predvideva tudi koncert priznanih mladih mojstrov:

Preizkušen rodni prašek

„Redin“ za prašite

Pri malih praških pospekuje Redin prašek hitro rasti, krepki kosti in jih varuje raznih bolezni. Večji praški pa se udovito hitro redijo in dobro prebavljajo. Zadržuje že 1 zavitek za 1 praška ter stane 1 zav. L. 4°, po pošti L. 8°, 3 zav. po pošti L. 12°, 4 zav. po pošti L. 20°. Mnogo zahtvalnih plaem. Pazite, pravi Redin se dobi samo z gornjo sliko.

Prodaja drogerije Kanc, Ljubljana, Židovska ul. 1

Na deželi pa zahtevajte Redin pri Vašem trgovcu ali zadrugi, ker si prihranite poštino.

Naročniki iz Tržaške in Gorške province morajo poslati denar vnaprej.

Imenik: Benetja, g. Mirčeta Pileja iz Mariborja in asistenci na anemistina Franca Spalca, rodom iz Kranjske, ki se da bi videl, tako doverljivo upa, da ga sliednjemu povesti, kjer koli prireja anemistina.

Drobne zanimivosti

Kako je začela v letosnji. Neka 90 letna žena v španiji je imela sedem zadržev v letosnji glavni dobitek španijske letosnje v zvezki pol milijona španijev. O svojih dobilih je povedala sledeče: 66 let je igrala v letosnji iz sklad zadržev. Pred nekaj časa pa se ji je sanjalo, da je videla osem anemistina, ki so držali vank po sedem vrtnic. V svojem praznovanju je pomenila ti dve španijki in dobila število 64. Dolgo je nato čakala srečko in to število in je nato odšla na nekem modu za drugo ceno. Lahko si mislite njeno veselje ob vidi, da je res začela. In se njeno praznovanje, ki so ji pojmali, da osemkrat sedem ni 64, temveč — 56.

Cepiva proti griži. Profesor dr. Briggs je nedavno izjavil, da se mu je končno posrečilo odkriti učinkovito cepivo proti griži. Poskusni so že

Moštova esenca Mostin

Z našo umetno esenco Mostin se lahko vsakdo z malimi stroški pripravi izbornu, obetno in zdravo domačo pijačo. Cena 1 stekla za 150 litrov L. 1150, po pošti L. 20°—, 2 steklenici po pošti L. 35°—, 4 steklenice po pošti L. 47°—.

Prodaja drogerije Kanc, Ljubljana, Židovska ul. 1

Na deželi pa zahtevajte Mostin pri Vašem trgovcu ali zadrugi, ker si prihranite poštino.

tako napredovali, da bodo spomladu zdravniki že imeli v rekah sredstvo proti griži pod imenom »Etac. Griža je nalezljiva bolezen. Njen glavni znak je driska, ki traja kakih deset dni. V naših krajih se pojavlja griža navadno posamič, med vojno pa je večkrat zavzela epidemičen obseg.

Izumitelj razglednice. Ludwig Zerner, ki je iznašel razglednico, je nedavno v Monakovem ves ubožen preminul. Nekoč je poslal prijatelju sliko hibe generala Rappa v. Kolmar, prilepljeno na lepenco. Ob tem se mu je vzbudila misel na razglednico. Njegova iznajdba se je brž razširila po vsem svetu, toda bogati tekmeči so ga skoraj izpodrinili s svojim kapitalom.

Bankovec iz igralnih kart. Leta 1684 ni imel guverner Nove Francije — Kanade — več zadosti kovane denarja, da bi mogel plačati svoje vojake. Izumili si je, da bi plačeval kar s igralnimi kartami. Bile so razrezane na štiri dele; na vsakem delu je bila označena vsota, ki naj jo ta del predstavlja, in guvernerjev podpis. Tako je sila pripomogla do iznajdbe prvega bankovca, ki je kljub svoji preprostosti imel popolno veljavo; zanj je vsak lahko dobil določeno vsoto kovancev ozir. zlatnikov.

Beg pred kačami. Iz Surabaja v Holandski Indiji poročajo, da je prebivalstvo malega otoka Tenga v Bandaškem morju naslovilo na holandske kolonialne oblasti prošnjo, da bi se smelo preseliti na parnik »Boudt«, ki je naseljen na čer v bližini otoka. Oblasti so prošnji ugodile in otok Tenga je od tedaj neobljuden. Vsi prebivalci, 248 duš, so se namreč nastanili na dobro ohranjenem nasledem brodu, ki je kot bivališče neprimerno udobnejši nego njih prejšnje primitivne kočje na otoku. Otočani pa so pohabljali s Tenga zavoljo tega, ker se je tam pojavilo veliko strupenih kač, da so bili v neprestani smrtni nevarnosti.

Najcenejši, najboljši in najzanimivejši tednik je brez dvomno »DOMOLJUB«!

Mall oglasnik

V Domoljubu se zaračunajo mali oglasi po besedah, in sicer plača tisti ki išče stiska L. 020 za besedo; v temistvenih oglasih in dopisih beseda L. 1°—; v vseh drugih oglasih stane beseda L. 020. Vsem oglasom se prikaže le oglasni davek. Na manjši zvezek L. 7°—, za temistvene oglase L. 30°—, Redni Domoljubovi naročniki plačajo polovico manj pri oglasih gospodarskega značaja.

Priljubljen za male oglase se plačuje naprej.

Slamozrnica

tudi rabljena, ali s manjšajednost in zloženimi deli. kupim. Tomislav A., Verd st. 81, p. Vrhnika.

Suhe gobe

jurčke in lističe kupi vsako količino po najvišji dnevni ceni trdika Fran Pogajnik v Ljubljani, Tyrševa cesta st. 12 (Javna skladišča).

Pastirja in dekle

sprejemam takoj. Anton Rotar, Podsmreka 7, pri Dobrovi.

Parcela

za stavbišče, v izmeri 8095 m², na Ljubljanskem polju ob Smarinski cesti, naproda. Polze se v Zavetišču sv. Jožefa v Ljubljani.

Kavni nadomestki

prvovrstni italijanski, in sir Bel pacea, Rex, Roma in Erbo, se dobi poceni v pasadi: Aleksandrova c. št. 4, Ulica 2. maja, trgovina kavnih nadomestkov.

Slamozrnica

v dobrem stanju, kupim. Bizjan Ivan, Zaklanec 12, p. Horjul.

500 lir nagrade

kdor mi sporoči za koga fukca s liso, staraga 3 let, sig 3711. Konj je muhih. Oddan v Kletke št. 10, razpušen pri Kancijanu. Jote Dimnik, Obrje st. 18, a. p. Moste — Ljubljana.

Sveže gobe

in lističe za viananje kupuje večje količine trgovina Čutek, Sv. Petra cesta 11.

Prodaj

štvalni stroj otroški vozček in posteljico. Zora. Marenčičeva 1. Moste.

500 lir nagrade

dam, kdor izleži koga, rujavaga, s belo neravno liso, sadni nogi malo beli, srednje visok, star 8 let, brez tuga. Po hrbitu ima malo viden temen pas. — Vrečar Rudolf, Sreberje št. 1, D. M. Polje.

Sluzkinjo

pridno kmečko dekle, sprejemam takoj. Oglasi se osebno ali pisмено na Franca Grad. Zg. Kaselj 19, p. Dev. Mar. v Polju.

Pisatelj O'Henry je bil obsojen v obijako državn kaznilnico ko je bil 36 let star; tedaj še ni znal ne pisati ne čitati. V kaznilnici se je tega navadil in spisal več znanih knjig.

JABLIN - Jabolčnik

za izdelavo umetne domače pijače Vaa stane za 50 litrov zavitek L. 1140, po pošti L. 16°—, 2 zavitka po pošti L. 30°—, 8 zavitki po pošti L. 43°—

Prodaja Drogerije Emons

Ivan Kanc - Ljubljana - Nebotičnik

Barbarsko plemo Outamaov v Južni Ameriki ima navado, da se mlade deklice poročajo s starci, mladi fantje pa s starimi vdovami.

Kristof Kolumb je dobil od španske vlade 320 dolarjev za odkritje Amerike.

V makedonskem mestu Veriji so našli 38 grobnic iz let 300 do 250 pr. Kr. Najdli teh grobov pripisujejo veliko vrednost, ker je ravno iz te dobe ohranjenih zelo malo grobov in sarkofagov. V notranjosti sarkofagov so našli številne predmete nakita, bisernih ogrlic, srebrnih uhanov ter mnogo drugih dragocenosti. V nekem sarkofagu so našli steklenico za dišave, ki je več kot dve tisočletji ohranila svoj duh. Nagrobne plošče krasijo mojstrski portreti pokopanih.

»Domoljub« stane 18 lir za celo leto, za inozemstvo 30 lir. — Dopise in spise sprejema uredništvo »Domoljubac«, naročnina, invarate in reklamacije pa uprava »Domoljubac«. — Oglasi se zaračunajo po posebnem ceniku. — Telefon uredništva in uprave: št. 48-94. Izdajatelj: dr. Gregorij Pečjak. — Urednik: Jote Košiček. — Za ljudsko tiskarno: Jote Kramarčič.